

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PSYCHOLOGIE

**NULTÉ ROČNÍKY, PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ A JEJICH
SROVNÁNÍ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ivana Bartoňová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Šámalová

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2014

.....
vlastnoruční podpis

ZDE SE MŮŽE, UZNÁ-LI AUTOR ZA VHODNÉ, NACHÁZET
PODĚKOVÁNÍ.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1 DĚTSTVÍ	5
2 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ DĚTSTVÍ	7
2.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ	7
2.2 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ	8
2.3 KOJENECKÉ OBDOBÍ	9
2.4 BATOLEČÍ VĚK	10
2.4.1 Hrubá motorika	10
2.4.2 Jemná motorika	11
2.4.3 Řeč	11
2.4.4 Rozvoj osobnosti batolete	12
2.5 PŘEDŠKOLNÍ VĚK	13
2.5.1 Rozvoj motoriky	13
2.5.2 Kresba	14
2.5.3 Řeč	16
2.5.4 Vývoj poznávacích procesů	17
2.5.5 Kognitivní vývoj předškoláka	17
2.5.6 Uvědomování si opačného pohlaví	18
2.5.7 Vrstevnické vztahy	18
2.5.8 Vliv rodiny na psychický vývoj předškolního dítěte	19
3 PŘIPRAVENOST DĚTÍ PRO ŠKOLU	20
4 TRANSFORMACE ŠKOLSTVÍ	23
4.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁNÍ	23
4.2 HUMANIZACE ŠKOLY	29
4.3 MATEŘSKÁ ŠKOLA	30
4.3.1 Funkce a cíle mateřské školy	30
4.3.2 Školní vzdělávací program MŠ	31
4.3.3 Denní režim mateřských škol	32
4.4 NULTÉ ROČNÍKY ZÁKLADNÍCH ŠKOL	33
4.4.1 Formy a metody nultých ročníků základní školy	34
4.4.2 Školní vzdělávací program nultých ročníků základní školy	35
4.4.3 Denní režim nultých ročníků ZŠ	36
5 PRAKTICKÁ ČÁST	37
5.1 CÍL PRÁCE	37
5.2 HYPOTÉZA	37
5.3 METODY VÝZKUMU	37
5.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	38
5.4.1 Test školní zralosti	38
5.4.2 Vyhodnocení testu úrovně školní zralosti	45
5.4.3 Celkové vyhodnocení testu dětí z mateřské školy	46
5.4.4 Celkové vyhodnocení testu dětí z nultého ročníku	47
5.4.5 Hypotéza č. 1	48
5.4.6 Hypotéza č. 2	48
5.4.7 Porovnání celkové připravenosti dívek a chlapců	49

5.4.8 Hypotéza č. 3	50
5.4.9 Hypotéza č. 4	50
5.4.10 Shrnutí výsledků výzkumu	50
ZÁVĚR.....	52
RESUMÉ	54
ABSTRACT.....	55
SEZNAM LITERATURY	56
SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

*„Všechny hlavní větve, které má mítí,
vyhání strom ze svého kmene hned,
v prvních letech,
takže později není třeba nic jiného,
než aby rostly, tak tedy všecko,
čím chceme člověka opatřit pro potřebu celého života,
to všecko mu musí být vštěpováno hned v první škole.“*
(Jan Amos Komenský, Idea školy mateřské)

Když se zamyslíme nad tímto citátem, tak si můžeme říci, že je pravdivý. Vychovávat dítě od raného dětství, vést ho k pravidlům je pro rodiče nejdůležitějším úkolem v jeho životě. Chyby ve výchově, které mohou rodiče nevědomě udělat, nás provázejí celým životem. V dětství jsme všichni ovlivňováni rodinou a okolním prostředím, ve kterém vyrůstáme. Dětství je z velké části věnováno hrám, díky kterým se dítě učí sebepoznání a poznání okolního světa. Vše, co se jako děti naučíme, si neseme s sebou celý život. I vstup do školy je pro děti velmi citlivým obdobím, a proto je důležité, jak jsou pro tento krok připraveny.

Tématem diplomové práce je srovnání nultých ročníků a předškolních vzdělání. Toto téma jsme si vybrala proto, že mě zaujala velmi diskutovaná otázka, proč v posledních letech přibývá dětí, které mají odloženou školní docházku. Náš vzdělávací systém prochází reformami a rozvíjí se zkvalitnění celoživotního učení. Rodiče si mohou vybrat školu, kterou bude jejich dítě navštěvovat, podle toho co jim nabízí. Mohou ale také požádat o odklad školní docházky a tím si mohou vybrat, zda se jejich dítě vrátí zpět do mateřské školy nebo zvolí variantu nultého ročníku, který by měl děti připravit na vstup do základní školy. A právě těchto rodičů se zájmem o tyto třídy stoupá, protože jim nultý ročník připadá přínosnější, než další rok v mateřské škole. Proto se cílem mé práce stalo srovnání těchto školních zařízení. Chtěla bych zjistit, co je pro předškolní děti vhodnější a jak jsou z předškolních zařízení připraveny pro školu.

Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části bylo mým záměrem se zaměřit na dětství a na celkový osobnostní vývoj dítěte od prenatalního období až po předškolní věk. Postupná charakteristika jednotlivých oblastí vývoje dítěte nám přiblíží, jakým vývojem dítě prochází. Větší část vývoje dítěte je věnována předškolnímu období, kde je popsán tělesný a pohybový vývoj, poznávací procesy, verbální schopnosti, vývoj kresby, emoční a sociální vývoj. V další části práce se věnuji připravenosti dětí pro školu, kde snažím popsat školský systém naší země a vysvětlit, co je potřeba k dosažení školní připravenosti. Ve čtvrté části je představen Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělání, kde jsou stanoveny rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy a Školní vzdělávací program mateřské školy a nultého ročníku, který je v souladu s RVP PV. Dále je zde charakteristika těchto předškolních zařízení, jejich metody, funkce a cíle. Praktická část, která je závěrečnou částí diplomové práce, je průzkumem úrovně dovedností žáků z mateřské školy a přípravné třídy základní školy v Plzni. Přináší výsledky samotného průzkumu, kde cílem je srovnání dětí z předškolního zařízení a z nultého ročníku. Zjišťování budu provádět formou testu školní zralosti. Tato část je doplněna příklady testů a jejich výsledky.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 DĚTSTVÍ

Dítě je svébytnou bytostí. Dítětem je jedinec v určitém věkovém rozmezí, a můžeme ho označit jako dětský věk. Dětství je období, které je věnováno pozorování, učení a hrám. Od narození se dítě učí různým dovednostem, je ovlivňováno svým okolím, ve kterém vyrůstá. Nejdůležitějším ovlivňujícím faktorem pro dítě je rodina a společnost. Citová pohoda mezi rodiči a dětmi je základní podmínkou zdravého duševního vývoje ve všech stádiích. Dětský věk můžeme považovat za nejdynamičtější vývoj v našem životě. Jde o období od narození do patnácti let věku dítěte. Hranice patnácti let věku završuje tělesnou proměnu, včetně dosažení sexuální zralosti a vzájemně prorůstajících biologických, psychologických a dalších souvislostí. Jednotlivým fázím dětství odpovídá celá řada určitých období vývoje, které trvají směrem k dospívání až po dospělost a stáří.

Mnohem podrobnější dělení popisuje M. Vágnerová (2000, s. 34), která rozlišuje devět období dětského věku. Jsou to:

1. období prenatalní – jedinec se vyvíjí v matčině těle od početí
2. období novorozenecké
3. kojenecký věk
4. batolecí věk
5. předškolní věk
6. období nástupu do školy
7. období školního věku, které se dělí do tří fází: raného, středního a staršího školního věku (6-15 let)
8. období dospívání – pubescence
9. období adolescence (15-20 let)

Podle mého názoru je dětství nejdůležitějším a nejkrásnějším obdobím v životě jedince. Myslím si, že jeho psychický vývoj je ovlivněn prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. Psychická pohoda v tomto období má vliv na to, jaký jedinec bude v dospělosti. Už v prenatalním období je důležité, aby matka byla v pohodě a psychicky dobře naladěna. Pokud matka prožívá klidné a pohodové těhotenství, je dítě po narození klidné a málo plačtivé. Matka si během těhotenství vytváří citové pouto se svým dítětem, které se prohlubuje po narození miminka. Důležitý je i pozdější vliv rodiny na vývoj dítěte.

Jestliže dítě vyrůstá v dobře fungující rodině, rodiče se mu věnují, tak je zcela jasné, že dítě bude psychicky vyrovnaný jedinec a bude dobře připravený na svůj život. Je jasné, že rozvoj některých psychických funkcí je ovlivněn geneticky, ale vnější vlivy jsou také důležité na psychický vývoj dítěte.

2 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ DĚTSTVÍ

Periodizace vývoje života jsou jednotlivá stádia časových úseků a je pouze přibližná. Jsou různé názory, kdy je považováno za počátek dětství narození a kdy dětství končí. V různých odborných literaturách se ustálila periodizace následně: prenatální období, novorozenecké období, kojenecký věk, batolecí věk, školní věk, pubescence, adolescence. V další části práce bych se chtěla věnovat vývoji dítěte od prenatálního období až po mladší školní věk.

2.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ

Toto období začíná početím, kdy dojde ke splnutí vajíčka matky a spermií otce. Vývoj trvá 9 měsíců a během této doby se vytváří orgánové systémy. Během této doby se matka připravuje na příchod svého potomka. Tento vývoj vyvrcholí narozením dítěte. Jak uvádí Vágnerová (2000, s. 35), prenatální období mezi početím a porodem se člení na tři fáze:

1. Fáze oplodnění – kdy dochází k uhnízdění vajíčka a trvá asi tři týdny. Základem nervového systému je nervová trubice, která vzniká koncem tohoto období
2. Embryonální období – v tomto období se vytváří orgánové základy a trvá od 4. týdne do 12. týdne. Embryo je citlivé na negativní faktory a může docházet ke vzniku vývojových vad.
3. Fetální období – dochází k dokončení vývoje všech orgánů. Dítě začíná vnímat a reagovat na různé podněty v nitroděložním prostředí. Období trvá od 12. týdne do porodu.

V prenatálním období závisí psychika dítěte na dobrém fyzickém a psychickém stavu matky. Matka i plod jsou zvýšeně citlivé na působení různých faktorů. Žena během těhotenství prochází hormonální a fyzickou změnou a reaguje intenzivněji na zátěž. Plod je spojen s matčiným tělem placentou, díky které zachycuje změny a reakce matky. Placentou se přenáší emoční reakce matky na plod. Proto by měla být matka během těhotenství v dobrém psychickém rozpoložení. Doba těsně před porodem, porod a doba těsně po porodu se označuje jako perinatální období. Vztah mezi matkou a dítětem po narození je pokračování vztahu, který si vytvořili během prenatálního období (M. Vágnerová, 2000, s. 35-38).

2.2 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ

Je to období, které trvá asi jeden měsíc. Během prenatálního období bylo dítě zvyklé na prostředí v plodové vodě se stabilní teplotou. Toto prostředí se po porodu změní a dítě se musí na jeho podmínky adaptovat. Vliv vnějšího prostředí je na dítě rušivé (např. prudké světlo, hlasité zvuky, atd.). Obranou tomuto prostředí je spánek. Novorozenec prospí asi 20 hodin denně.

- U novorozenců rozlišujeme následujících 6 stavů:

1. Hluboký spánek - má pravidelný dech, oči jsou zavřené bez spontánních pohybů.
2. Lehký spánek - oči jsou zavřené nebo pootevřené a pod víčky jsou rychlé oční pohyby, objevují se drobné záškuby. Dochází ke změnám mimického výrazu.
3. Dřímota - přechodný stav mezi spánkem a bděním, oči mohou být otevřené. Novorozenec má občasné drobné záškuby a nízké svalové napětí.
4. Klidný bdělý stav - jasný pohled, dítě věnuje veškerou pozornost dívání a naslouchání, jeho aktivita je nízká.
5. Aktivní bdělý stav - oči jsou otevřené, novorozenec má velkou pohybovou aktivitu, velké pohyby končetin, projevují se krátké hlasové projevy.
6. Pláč - oči jsou otevřené nebo zavřené, velká pohybová aktivita a velké svalové napětí, má nepravidelný dech.

Rozeznávání těchto stavů je důležité, protože na nich závisí i všechny ostatní reakce dítěte. Aktivní zájem o okolí projevuje dítě jen tehdy, je-li v klidném bdělém stavu. Těsně po porodu novorozenec reaguje pomocí vrozených reflexů, jako např. sací, který je důležitý pro jeho výživu, polykací, dýchací, vyměšovací, úchopový a další. Některé reflexy se ztrácejí těsně po porodu, jiné v prvním roce života a některé se objevují po narození a přetrvávají do konce života.

- Smysly novorozence

Dítě již od počátku vidí a některé podněty sleduje i velmi usilovně. Pozornost dítěte je přitahována hlavně pohybem, pohybující předmět dítě sleduje očima a malým pohybem hlavy. Novorozenec rozlišuje dobře základní tvary i barvy a dává přednost kontrastu a složitým vzorům před jednoduchými. Nejvíce přitažlivý je pro něj lidský obličej. Zraková ostrost je nižší a dospělé ostrosti dosáhne dítě až okolo prvního roku života.

Podobně je rozvinut i sluch. Dítě preferuje vysoký ženský hlas. Bezpečně pozná hlas své matky, před hlasy jiných žen. U otce je to ale trochu jinak, protože do nitroděložního prostředí tolik mužský hlas neproniká. Dobře vyvinutý je i hmat, který se také rozvíjel už nitroděložně. Hmatem se dítě i samo uklidňuje, například sáním prstů už od 24. týdne. Dobře je vyvinut i čich a chuť. Rozlišování všech základních chutí bylo prokázáno už v prenatálním období a nejpozději 6 dní po porodu pozná dítě svojí matku podle čichu.

- **Motorika**

Po motorické stránce je miminko v porovnání se zvířaty značně nedokonalé. Je u něj úplná absence znaků lidského držení těla, jako je vzpřímený postoj, chůze, uchopování rukama. Je tedy zcela odkázán na péči matky. Většinou zaujímá nesymetrickou polohu, jde o tzv. - polohu šermíře. Ve vzpřímené poloze neudrží hlavičku, ručky jsou sevřené v pěst a nejsou připraveny pro úchop. Čeká ho ještě složitá cesta v jeho vývoji.

Novorozenec rozlišuje pouze světlo a tmou a vidí do vzdálenosti 20 – 30 cm. Chybí mu termoregulace, snadno se přehřeje nebo podchladí. Dokáže odlišit hlas matky od jiných osob. Novorozenec své potřeby dává najevo pláčem. (M. Vágnerová, 2000, s. 39-42)

2.3 KOJENECKÉ OBDOBÍ

Jde o období zhruba od jednoho měsíce do jednoho roku. V tomto období prochází dítě velmi rychlým vývojem, jak fyzickým, tak psychickým. To je dáno zejména zráním centrální nervové soustavy. Dochází k rychlému růstu a přibírání na váze a zlepšuje se i jeho motorika. Mezi 2. a 3. měsícem kojeneček zvedá hlavičku. Do 5. měsíce se umí obrátit a uchopit různé věci. V 7. – 8. měsíci se dítě samo posadí a leze a v 11. měsíci se postaví s oporou a dochází k prvnímu krůčku. Tento vývoj je samozřejmě individuální, protože každý jedinec vyvíjí různě, jde hlavně o jeho sílu a vůli. Jsou děti, které jsou ve vývoji hodně dopředu než ostatní jeho vrstevníci ve stejném věku. Většinou se tento rychlý vývoj srovná po prvním roce života.

Urychluje se proces učení a získávání zkušeností. Spánek se zkracuje a dochází k jeho pravidelnosti. Během denních aktivit si kojeneček potřebuje odpočinout, protože toho má hodně na pozorování a učení. Utváří se velmi citový vztah s matkou, pocit bezpečí a jistoty. Je známo, že kojenečké děti jsou klidnější než děti na umělé výživě. Mezi 3. a 4.

měsícem miminko bezpečně pozná tvář své matky a o něco později i tváře svých blízkých příbuzných. Ve 4. měsíci reaguje na hlas své matky a dokáže ho od ostatních odlišit. Dokáže na podněty reagovat úsměvem, který se objevuje už v průběhu druhého měsíce. Dítě tím vyjadřuje své emoce.

V tomto období se rozvíjí velmi rychle řeč. K tomu je potřeba sluchové vnímání. Proto je důležité na dítě zřetelně a stále mluvit. V rozvoji řeči se objevuje nejprve broukání, to přechází k žvatlání. První přelom ve vývoji řeči nastává, když dítě použije první slabiky, které pak spojí v jeho první slova, např. máma, táta, bába atd. Na konci prvního roku je dítě schopno rozpoznat a porozumět 10 – 20 slovům.

Vývoj je tak rychlý, že se z malého novorozence se během jednoho roku života vyvine aktivní človíček, který umí chodit, používat první slova, ovládat řadu dovedností a navazovat první kontakt s ostatními dětmi. Reaguje na své jméno a spolupracuje při oblékání. Je to prostě velmi dokonalý pokrok v životě lidí. (M. Vágnerová, 2000, s. 43-72)

2.4 BATOLECÍ VĚK

Batolecí období je od jednoho roku do tří let věku dítěte. V tomto období dochází k velkému rozvoji osobnosti. Zdokonaluje se a dozrává nervový systém. Dítě je samostatnější a už není tak závislé na své matce. Růst je pomalejší než v předešlém období. Kdybychom charakterizovali toto období, tak v něm dochází k výraznému osamostatňování, velkému rozvoji řeči, vývoji hrubé a jemné motoriky a nastává i období vzdoru.

2.4.1 HRUBÁ MOTORIKA

Dochází ke zdokonalení chůze. Způsob lokomoce je účinnější, často opouští lezení. Dítě v tomto věku se samo ze stoje rozejde a umí se zastavit bez přidržení. Chůze je postupně jistější i po nerovném terénu – padá už jen zřídka. Objevují se první pokusy o běh, ve 2 letech však zvládá i nerovný terén a bez potíží překračuje práh. Postupně začíná batole zvládat chůzi po schodech. Nejprve nahoru leze, pak využívá k vedení po schodech ruku (1,5 roku), samostatná chůze s přísunem se objevuje kolem druhého roku a samostatná chůze se střídáním nohou ve 2,5 letech. Chůzi ze schodů ovládá kolem třetího roku.

Batole zvládne poskočení na obou dolních končetinách – snožmo na místě, skoky z malé výšky dokáže asi od 2 let. Okolo 2,5 let začne podlézat, přelézat, dokáže udělat dřep a klek na kolenu, zkouší chůzi po špičkách, stoj na jedné noze. Ve třech letech zvládá šlapání na tříkolce, šikovnější dítě dokáže i jezdit na kole bez přídavných koleček. Asi od tří let se objevují počátky plavání, lyžování, bruslení.

Pro období batolete je typická motorická nestabilita, nevydrží chvíli v klidu, a proto je v tomto období nejvíce úrazů. Před 3. rokem dochází ke zklidnění.

2.4.2 JEMNÁ MOTORIKA

Jemná motorika se zdokonaluje. Klešťový úchop umožňuje uchopování i drobnějších předmětů, rozvinuté je i jejich volní upouštění. Vývoj lze dobře pozorovat při hře s kostkami, stavění dle předlohy, staví „vlak“ z několika kostek v 18. měsících, ve dvou letech postaví „věž“, dokáže řadit kostky i ve svislé rovině, ve třech letech už postaví „most“. Batole je schopné vkládat drobnější tvarově odlišné hračky do otvorů, ovládá hry s většími korálky, např. navlékání.

Při práci s tužkou a papírem lze v kresbě pozorovat fázi „čmárání“. Na počátku batole spíše mává a tluče tužkou o podložku. První pokusy o kresbu často přesahují plochu papíru. Pohyb vychází z ramena - napodobení čáry, kolem 3. roku pokus o napodobení kruhu. Batole zvládne obracení listů v knize, trhání a mačkání papíru. Sebeobsluha a pomoc v domácnosti nastává kolem 15. měsíce, kdy se batole snaží jíst samo lžičkou, ale ještě hodně bryndá, ve 2 letech jí samo a skoro nebryndá. Češe se, čistí si zoubky, spolupracuje při oblékání již v 1 roce, do konce období se batole naučí téměř samo oblékat, jako si rozepnout zip, rozepnout a později i zapnout si knoflík, natáhne si kalhoty, nazuje si botičky, ale zatím si neumí zavázat tkaničky u bot a pomáhá uklízet.

Postupně lze posoudit laterální (pravorukost, levorukost). Dnes se doporučuje levorukost nepřeučovat. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 72-73)

2.4.3 ŘEČ

Já to cukrovám, gumím, štětkuju, lod jsem jel po mořovi, teta mluvila spisovatelně, dědeček bumá na bubínek, král má královnu a dudák dudovnu, válec to utvrdoval, peškem se peskuje a Broučci se modlili k Pámbuchovi. Staršíková, 1999 (M. Vágnerová, 2000, s. 81)

Řeč je základním nástrojem sociálního přizpůsobení a velmi citlivým ukazatelem kvality výchovného působení rodiny. Oblíbenou aktivitou batolat je hra s řečí, konkrétní jazyk má svá pravidla, která umožňují verbální vyjádření. Znalost pravidel slouží k rozvoji aktivní řeči. Dítě začne samo tvořit věty.

- Sémantický vývoj

Jazyk je znakový systém a slouží jako prostředek k poznávání, resp. zpracování a uchování informací. Tendence učit se názvy objektů je v tomto věku spojena s rozvojem pochopení trvalosti těchto objektů, dítě si musí uvědomovat, že jsou věci trvalé stabilní.

V batolecím věku se velmi rychle rozvíjí slovník dítěte:

- pasivní slovník – počet slovních výrazů, kterým batole rozumí
- aktivní slovník – slovní zásoba, kterou batole aktivně používá

Rozvoj aktivního řečového projevu nastává mezi 14-15 měsícem, kdy používá jeden slovní výraz – př. “ham“ (jídlo i pití). Ve 2 letech používá dvouslovná sdělení – primární věty (hají, hačí). První řečové projevy jsou agramatické. Děti se mohou lišit ve způsobu užívání řeči, v důrazu na různé jazykové funkce. Tento vývoj závisí na kvalitě verbálního projevu, který jim poskytuje matka. V batolecím období se řeč vyvíjí velmi rychle. Slovní zásoba dítěte prudce roste, začíná chápat význam slov, které postupně skloňuje a časuje. Slova spojuje do jednoduchých vět. Dítě v tomto období mluví o sobě svým jménem. Nepoužívá zájmeno Já, ale když mluví o sobě, používá své jméno (např. Adélka udělá sama). Kolem třetího roku by dítě mělo znát říkanky a písničky, protože tím se rozvíjí jeho slovní zásoba. (M. Vágnerová, 2000, s. 81-83)

2.4.4 ROZVOJ OSOBNOSTI BATOLETE

Ve věku batolete je dítě stále závislé na matce nebo jiných členech rodiny, i když je už nepotřebuje natolik, jako v předešlém období. Odloučení i krátkodobé vyvolává separační reakce. Tyto reakce mohou vážně ovlivnit osobnostní vývoj dítěte. Reakce na odloučení jsou přirozené a pochopitelné, protože se dítě ztráty vztahu bojí. Vše závisí na individuálním temperamentu dítěte. Projevy u dětí nemusí být vždy stejné za stejných podmínek. Separace je nezbytným předpokladem pro osamostatňování a rozvoj identity. Dítě potřebuje získat důvěru v sebe samo a své schopnosti. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 80-81)

Toto vše mohu potvrdit z vlastní zkušenosti, protože mám dvě dcery. Když byly malé a já jsem potřebovala odejít jen na malou chvíli, vždy to byl pro ně velký problém. Plakaly a

chtěly jen maminku. Je pravda, že jak jsem odešla, byl klid a holky si hrály, ale těžce nesly, že nebudou se mnou. Další problém nastal, když jsem se vrátila domů. Stále za mnou chodily a bylo to, jako by si mě hlídaly, abych zase někam neodešla. Vše se uklidnilo nástupem do školky, kde zjistily, že si vždy pro ně přijdeme. Do kolektivu se zapojily rychle a byly spokojené. Získaly důvěru.

2.5 PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Jde o období mezi třetím a šestým rokem života dítěte. Dochází v něm k důležitým změnám. Tělesný a duševní vývoj je pomalejší. Velký význam tohoto období má hra, která začíná být organizovanější. Hra rozvíjí všechny psychické funkce, jako je fantazie, tvořivost, řečové schopnosti. Důležité jsou pohybové a námětové hry, které jsou u dětí v tomto věku oblíbené. Dítě se hrou učí spolupráci, osvojuje si sociální role. Je zajímavé, jak děti v tomto věku napodobují své rodiče chováním a v komunikaci. Je hodně zvědavé, velmi aktivní a prosazuje se ve větší skupině. Rozvíjí své schopnosti a dovednosti. Předškolní období je věkem mateřské školky, i když některé děti do školky nechodí. Díky mateřské školce si děti zvykají na kolektiv a cizí autoritu než je matka nebo jiný rodinný příslušník. Základem výchovy stále zůstává rodina, ale vliv na výchovu má i školka nebo jiná zařízení, které děti navštěvují. Pozornost dítěte je trvalejší, dítě vydrží u aktivity delší dobu, protože ho zajímá. Učí se dovednostem pro nástup do školy a rozšiřuje si vědomosti.

2.5.1 ROZVOJ MOTORIKY

Motorický vývoj se stále zdokonaluje, dochází ke zlepšení pohybové koordinaci a eleganci pohybů. (J. Langmeier, D. Krejčířiková, 2006, s. 88)

- Hrubá motorika

Dochází ke zpomalení růstu, ale roste kvalita pohybové koordinace. Proporce těla je souměrná. Pohyby jsou přesnější, plynulejší a jistější. Ve třech letech dítě dokáže jezdit na tříkolce nebo jiných prostředcích. Ti šikovnější zvládnou i jízdu na kole bez přídatných koleček. Vše je opět individuální. Kolem čtvrtého roku si uvědomuje stabilitu, skáče po jedné noze, leze po žebříku, umí házet míč. Sebeobsluha se zlepšuje, samo se oblékne, má hygienické návyky, dokáže se umýt s malou pomocí.

- Jemná motorika

Je ovlivněna osifikací ruky, která je dokončena až kolem 7. roku života dítěte. Projevuje se jeho zručnost a narůstá soběstačnost. Samo jí, oblékání a svlékání mu nedělá potíže, obuje si boty a zkouší si zavázat tkaničky. Dítě před vstupem do školy by zavázání tkaniček mělo zvládnout. Navléká korálky, skládá jednoduché puzzle a rébusy. Kolem 6. roku je dokončena laterální, je vidět zda bude dítě pravák nebo levák. Dítě nepřeúčujeme, ponecháme jeho laterální spontánnosti. Laterální oka a ruky je velmi důležitá pro psaní a čtení. Zlepšují se řečové a kognitivní dovednosti. S jemnou motorikou souvisí vývoj kresby.

2.5.2 KRESBA

Rozumové pochopení světa dítě dokáže vyjádřit svůj názor kresbou. Kresbou dítě zobrazí realitu tak, jak ji chápe Piaget (1970).

V batolecím věku je kresba pouze pouhým čmáráním na papír. Postupujícím věkem se kresba vyvíjí a dítě je schopno nakreslit něco konkrétního. Ve čtyřech letech dítě nakreslí pána, který má pouze hlavu a končetiny. To je jeho reálný pohled na svět, dítě tak postavu vidí a tyto části těla mu připadají podstatné. Období, kdy kresba dítěte začne být dokonalá, nastává rozvoj grafomotoriky, která je důležitá pro pozdější psaní písmen a číslic. V 5. letech má postava více částí, ale provedení je stále nedokonalé. Na konci předškolního věku jsou dětské kresby podobné skutečnosti. Jeho kresba je vyvinutější, nakreslí domy, stromy, květiny a podobně. Dokáže napsat i tiskací písmena a číslice.

Velkou roli v této etapě hraje fantazijně emoční složka psychiky, která určuje i způsob poznávání okolního světa. Pro dítě ještě plně neplatí objektivní kategorie času, prostoru a logiky. V symbolickém způsobu myšlení jsou zvířatům a věcem přisuzovány lidské vlastnosti.

Nejčastější dětské kresby s věcným obsahem zobrazují zpravidla jen izolované představy (zvíře, květina, auto...). Častým námětem je sluníčko, nejvíce se však objevuje člověk – nejdříve jako tzv. hlavonožec, později jako tzv. paňák. S lidmi vchází do obsahu kreseb i jejich prostředí: dům, auto, strom... apod.

- Vývoj kresby

Hlavonožci vznikají většinou mezi 3. – 4. rokem, někdy i dříve. Tento způsob zobrazení člověka je založen spíše na dotykových, pohybových a pocitových zkušenostech než na optických vjemech.

Lidská figura bývá zpočátku zobrazována jako hlava, s níž přicházejí téměř současně i nohy. Obličej představují nejdříve oči, postupně přibývají ústa a nos. Dlouho na sebe nechávají čekat uši.

Zobrazení trupu se dostává ke slovu až později. „Bříško“ bývá zpočátku menší než hlava, ale doroste (někdy i přeroste). Tělo může být nahrazeno oblečením.

To už se objevuje tzv. paňák – člověk se zde více podobá hadrové loutce, než živé lidské bytosti. Čím více dítě kreslí a je vystaveno pozitivním podnětům, tím rychleji vývoj kresby postupuje. Okolo 5. roku začínají být objekty (lidé, domy, stromy) snadněji rozlišitelné.

Kolem 6. roku dítě zpravidla člení lidskou postavu velmi zřetelně. Nasazuje paže k trupu (k „ramenům“), zatímco dříve to bylo k hlavě. Na hlavě bývá pokrývka vlasů. Zpočátku jsou obě pohlaví zobrazována stejně, jsou důležitá jen obecná znamení pro člověka. S vývojovým pokrokem dostávají figury další přívlastky (sukně, nákupní taška, klobouk). Mezi 5. – 6. rokem se rozdvojí obrys nohou (již není zobrazen jen jednou linkou). Hmotnost dítě naznačuje tím, že např. prázdný ovál (trup) vybarví.

Pohyb postav je zpočátku spíše naznačen vzájemnou blízkostí (ruka + nákupní taška = ruka držící nákupní tašku). Pokrčení končetin je pro dítě zatím velmi náročné. Již ve 4. roce se ale objevují vztažené paže (např. trhání ovoce, házení míče)

Lze říci, že výrazně je zobrazeno to, co je emočně a prožitkově důležité. Izolovanost objektů má souvislost s tím, že dítě ještě neumí číst a dokáže jen omezeně spolupracovat s vrstevníky (např. děti se obtížně domlouvají na pravidlech společné hry).

Pro pochopení dětské kresby má velkou hodnotu ústní výpověď dítěte. Obsah představy a dějová situace jsou vždy daleko plnější, složitější a zajímavější, než by se nám na první pohled zdálo.

Kresba dítěte nám může dokonce napovědět, co dítě prožívá, jak se cítí. Můžeme ho nechat, ať nakreslí, co chce a výběr tématu nebo barevnost obrázku nám hodně napoví. Kresba napomáhá k diagnostice inteligence. Pokud má například postava na obrázku pětiletého dítěte veškeré detaily, jako pět prstů, krk, trup, uši atd., usuzujeme, že je na vysoké úrovni rozumového vývoje (Z. Helus, 2004, s. 203).

2.5.3 ŘEČ

U dětí čtyřletých až pětiletých se vytváří základy intelektualizace řeči. V tomto věku se děti rozvíjejí za pomoci smyslových podnětů a činností hravého charakteru. U pětiletých dětí už dochází k rychlejšímu rozvoji kvality řečových projevů, k tzv. intelektualizaci řeči. Rozšiřuje se u nich slovní zásoba a upřesňují se pojmy. Také se upevňuje užívání gramatických forem jazyka. Děti začínají chápat vzájemné vztahy konkrétních poznatků a chápou zprostředkované poznatky. Vzhledem k faktům, že děti nemají ještě zcela procvičené hlasové orgány, že mají nepřesnou sluchovou kontrolu řeči, že nejsou zcela pozorné a není dostatečně rozvinuta paměť, dochází k chybám v řeči dítěte. Obtížnější slova si děti zkracují, zjednodušují, přesmykují hlásky nebo je zcela vynechají. Pokulhává nejen výslovnost, ale i gramatická stránka řeči. Děti používají nevhodné pády a rody, tvorba vět je jednoduchá a slovosled je chybný. Děti neumějí správně skloňovat, například neřeknou, že mají doma psa, ale řeknou pesa. Neumějí také vytvořit množné číslo k některým slovům. To vše ale svědčí o tom, že dítě již postoupilo ve vývoji řeči. Neopakuje totiž pouze to, co slyší, nýbrž se snaží samo slovo vytvořit. Dítě mluví tak, jak se k němu a kolem něj hovoří. Přejímá výslovnost, tón řeči, intonaci, hlasové zabarvení i různé výroky. Dokonce se dá někdy podle řeči dítěte poznat, v jakém sociálním prostředí dítě žije.

V předškolním období nacházíme další zvláštnosti ve vývoji vztahu myšlení a řeči. Například u dvouletých až čtyřletých dětí je myšlení zpravidla o něco pokročilejší než řeč. To znamená, že má dítě třeba zkušenost s nějakou věcí, jenže ji neumí pojmenovat, proto si vytvoří svůj název, který je pro okolí většinou zcela nelogický a nepochopitelný. U dětí mezi pátým a šestým rokem naopak vzniká dojem, jako by řeč předbíhala myšlení. Znamená to, že slova nemají dostatečnou obsahovou náplň, zůstávají na úrovni prázdných slov, nedostatečně zpracovaných a pochopených. Za všechny příklady hovoří nesprávné užívání cizích slov, nebo slov složených a těžkých ve zcela jiném významu, než skutečně mají. Někdy je dítě schopno si výraz zapamatovat a pak ho použije ve větě, i přes to, že nemá tušení, co výraz znamená.

Rozumový vývoj dítěte je pro celé předškolní období přímo závislý na rozvoji komunikačních schopností. Postupné zdokonalování a hlubší osvojování si jazykových prostředků slouží k rozvoji poznání dítěte a to naopak slouží k rozvoji řeči jako komunikačního prostředku. O tom, kdy je ukončen vývoj řeči se vedou stále diskuse, ale dá se říci, že je to období mezi 5 – 7 rokem. Nutné podmínky pro správný vývoj řeči jsou –

normální intelekt, nepoškozená CNS, normální sluch, vrozená míra nadání pro jazyk, adekvátní sociální prostředí.

Během předškolní doby se řeč značně zdokonaluje. Ve třech letech je řeč stále nedokonalá, ale rychle roste slovní zásoba. Mezi 4. a 5. rokem se děti zdokonalí a tak zvaná patlavost před začátkem školní docházky zcela vymizí. Pokud ještě během prvního ročníku školy má dítě problémy s řečí nebo výslovností určitých hlásek, pomůže logopedická poradna. Vývoj řeči je patrný i ve větné stavbě. Dítě postupně dokáže mluvit v souvětích a před vstupem do školy by mělo zvládnout převyprávět příběh nebo pohádku. V předškolním věku dítě začíná používat řeč k regulaci svého chování. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 88-89)

2.5.4 VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROCESŮ

J. Piaget (1970) nazval způsob uvažování dětí jako názorné a intuitivní. Myšlení je málo flexibilní, nepřesné až prelogické. Znaky tohoto myšlení lze vyjádřit v bodech:

- Egocentrismus – tendence dětí zkreslovat úsudky. Příklad uvádí J. Langmeier (1991), kdy si dítě zakryje rukama oči a myslí si, že když nikoho nevidí, nevidí ho ani ti druzí.
- Fenomenismus – dítě dává důraz na zjevnou podobu světa. Svět je takový, jak vypadá a odmítá sdělení, že velryba není ryba, když žije ve vodě.
- Magičnost – reálný svět fantazie a poznání dítě zkresluje. Mezi fantazií a skutečností děti nedělají velký rozdíl.
- Absolutismus – dítě je přesvědčeno, že poznání je definitivní a jednoznačné. Nedokáže pochopit relativitu názorů dospělých.

Dítě ještě dobře nerozumí závislostem a vztahům mezi jednotlivými formami existence objektu (M. Vágnerová, 2000, s. 102-103).

2.5.5 KOGNITIVNÍ VÝVOJ PŘEDŠKOLÁKA

Okolo 4. roku dítě přechází z úrovně předpojmové do úrovně názorného myšlení. V první úrovni dítě užívalo slov nebo jiných symbolů jako předpojmy. V úrovni názorného myšlení uvažuje v celostních pojmech a ty vznikají na základě vystižení podstatných podobností.

Pružnost názorných operací je zatím velmi nízká. Usuzování je poutáno na vnímání nebo představování. J. Piaget uvádí, že dítě je ve svých úsudcích stále vázáno na názor.

Příkladem je pokus J. Piageta a A. Szemiňské s přesypáváním korálek ze stejných sklenic do dvou různých tvarů skleniček (jedna je vyšší a druhá širší a nižší). V tu chvíli dítě nechápe zachování množství a svou pozornost soustřeďuje na výšku a ne na šířku. Zajímavé je i to, když dáte dítěti hromádku dvaceti jednokorun a jednu papírovou sto korunu, tak si vždy vybere hromádku s jednokorunami, protože si v tu chvíli myslí, že je to víc, než papírová sto koruna. Jeho úsudky jsou závislé na vizuálním tvaru. Myšlení dítěte nepostupuje podle logických operací, je stále prelogické. V 6 až 7 letech je schopno usuzovat v obou úrovních. Dítě dokáže rozlišovat fantazii od reality. Už ve třech letech ví, že imaginární věci mají jiné vlastnosti než skutečné. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 90)

2.5.6 UVĚDOMOVÁNÍ SI OPAČNÉHO POHLAVÍ

„Ač chůvy a rodičové nemálo dětem prospěti mohou, více však jejich vrstevníci, spolu děti, buď že v sobě co povídají, a neb spolu hrají. Nebo mezi dětmi podobnost věku působí podobnost povah a myšlení... Protož nepochybuj žádný, že dítě dítěti více vtip zaostřiti může, než kdo jiný. A za tou příčinou dětem s dětmi se shledávání, i po ulicích spolu hraní a běhání, byť každodenní bylo, merci-li dovolováno, ale i odmýšleno býti má.“ Jan Amos Komenský, Informatorium školy mateřské (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 100)

Mužská a ženská role není dána jen biologicky, ale má i své sociální vymezení. Rodiče už od narození svým postojem a chováním dávají najevo dítě jeho pohlaví. Chlapci a dívky jsou posuzováni jinak. Rozdíly jsou v oblékání, volbě hraček, emočních projevu a hlavně ze jména dítěte vyplývá, zda je chlapec nebo dívka. Předškolní děti si uvědomují rozdíl mezi oběma pohlavími. Vědí, jak se má chovat chlapec nebo holčička. Tuto roli akceptují. (M. Vágnerová, 2000, s. 117-118)

2.5.7 VRSTEVNICKÉ VZTAHY

V tomto věku je dítě ještě ovlivňováno svou rodinou, ale zároveň se začíná zajímat o kamarády a své vrstevníky. (Z. Helus, 2004, s. 203)

Vztahy mezi sourozenci jsou ovlivněny věkem a vývojovou úrovní. Pokud věkový rozdíl dětí není příliš velký, stávají se spojenci i soupeři. Spojenci jsou při společné hře nebo

v situaci společného ohrožení. Soupeři se stávají v případě, když se musí dělit o pozornost rodičů, materiální výhody atd... Jestliže je věkový rozdíl větší, starší sourozenec je idolem nebo modelem, který se mu snaží dát pocit jistoty a bezpečí.

Ve třech letech se dokáže kamarádit s každým, koho potká i na písku. Výběr kamarádů se vytváří hlavně ve školce nebo v blízkém okolí bydliště. Významným kritériem je pro výběr kamaráda pohlaví. Předškolní dítě preferuje kamaráda, který má stejné potřeby a zájmy. Důležité je to, aby kamarád uspokojoval jeho potřeby. (M. Vágnerová, 2000, s. 128)

2.5.8 VLIV RODINY NA PSYCHICKÝ VÝVOJ PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

Rodina je základní jednotkou společnosti a je nejpřirozenějším prostředím pro výchovu dítěte. Poskytuje mu bezpečí, citový vztah, působí na utváření osobnosti dítěte. Rodiče představují pro dítě vzor, jemuž se chce podobat. Rodičovské role jsou pro dítě atraktivní a motivují je. Výchova dětí v rodinách není jednotná. Můžeme se setkat s výchovou autoritativní, kde jsou odměny a tresty. Dále se můžeme setkat s demokratickou výchovou, kde je dítě vedeno k zodpovědnosti a je rovnocenným partnerem. Nebo s liberální výchovou, kde má dítě neomezenou svobodu. Jak se rodiče ke svým dětem chovají, je nejdůležitějším faktorem pro jeho rozvoj osobnosti.

Je důležité si uvědomit, že každý rodič je jiný. Matka a otec se při výchově chovají jinak. Matka je při výchově dítěte více citově založená, dokáže mnohdy více předvídat a odhadovat, co se dítěti stalo. Naopak otec uvažuje spíše racionálně, neprobírají se v citech. Vztah s matkou s dítětem je jako zdroj jistoty a bezpečí, kdežto otec je pro dítě vzácnější, protože vymýšlí různé aktivity. Je pro ně spíše autoritou. Je velmi důležité, aby rodiče dítěti ukazovali správnou cestu a jejich komunikace byla jednotná.

V dnešní době končí více než polovina manželství rozvodem, což má negativní vliv na psychiku dítěte. Rozpad rodiny je pro dítě silným zásahem do jeho světa a záleží na individualitě dítěte, jak se s tímto faktem vyrovná. U dětí z neúplných rodin se často setkáváme s různými psychickými poruchami chování, které mohou negativně ovlivnit nástup do školy. (M. Vágnerová, 2000, s. 126)

3 PŘIPRAVENOST DĚTÍ PRO ŠKOLU

Školský systém v různých zemích určuje věk vstupu dítěte do školy rozdílně, mezi 5. a 8. rokem věku. V naší zemi je školní povinná docházka stanovena věkem, kdy dítě dovršilo 1. září šesti let. Pokud v době mezi 1. zářím a 31. prosincem teprve dítě dovrší věku šesti let, mohou rodiče požádat o odklad školní docházky. K žádosti musí rodiče doložit odborné doporučení. Toto doporučení je buď lékařské nebo z psychologicko – pedagogické poradny. Na druhé straně rodičům těchto dětí, kterým v době od 1. září do 31. prosince je šest let, může být na jejich přání vyhověno, aby byly jejich děti zařazeny do školy. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006, s. 107)

Dítě pro vstup do školy by mělo být emočně připraveno a hlavně motivováno. Jeho kladný postoj ke škole, k učení a pozitivní vztah k učiteli a ke spolužákům je důležitým krokem k náročnému vstupu do vyššího stádia společenského vývoje.

„Aby mohlo dítě vstoupit do vyššího stádia společenského vývoje a osvojit si vlastnosti, postoje a strategie, které bude dál v lidském pospolitém životě velice potřebovat, musí se z předchozí výhradní vázanosti na rodinu uvolnit.“ (Z. Matějček, 2007, s. 70)

Úspěšný školní začátek závisí na tělesných a duševních, rozumových, citových a sociálních vlastnostech dítěte. Tyto vlastnosti jsou předpokladem úspěšného zvládnutí požadavků školy. Podle Z. Heluse (2004, s. 205-206) školní připravenost zahrnuje dosažení způsobilosti dítěte např.:

- Koncentrace pozornosti, aktivizace schopností
- Přizpůsobit se režimu vyučování, vztah k učiteli a ke spolužákům
- Koordinovat senzomotoriku (dokáže kreslit, psát a modelovat)
- Rozpoznávat slabiky a hlásky a zřetelně artikulovat
- Logicky uvažovat přiměřeně k věku
- Chápat smysl různých zátěží a omezení, které přináší školní režim
- Uvědomovat si povinnosti a plnit je
- Ovládat svou aktivitu
- Spolupracovat s dětmi, pomáhat si

Dítě, které je sociálně připravené pro školu by mělo rozlišovat různé role a chování, které je s nimi spojeno. Nepřipravené dítě pro školu nechápe rozdílnost rolí, neuvědomuje si roli žáka jako podřízeného a roli učitele jako autority. Další nedostatek je verbální komunikace, porucha řeči zhoršuje pozici dítěte ve třídě. Dítě by mělo vyslovovat všechny hlásky, v dnešní době je tolerance výslovnosti hlásky r, ř. Mělo by zvládnout vyprávět krátký příběh. Znalost jazyka je podmínkou zvládnutí výuky. Dítě by mělo být schopné respektovat běžné normy chování a základní pravidla, které se učí převážně v rodině. Jsou pro to vypracovány různé diagnostické metody, které zjišťují školní připravenost.

(M. Vágnerová, 2000, s. 144-145)

- Fyzická zralost

Věková hranice je přibližně stanovena na šest let a čtyři měsíce. Věkový rozdíl mezi dětmi při vstupu do školy podle psychologických studií se vyznačuje větší nesamostatností, hravostí a nesoustředěností. Někdy i po čtyřech letech školní docházky jsou vidět patrné rozdíly, hlavně mezi dívkami a hochy.

Výška a hmotnost jsou nejčastějším ukazatelem vyspělosti dítěte. Může docházet k individuálním rozdílům. Dívky měří mezi 105 – 115cm a váží 19 – 23kg. Chlapci měří mezi 110 – 118cm a váží mezi 17 – 22kg.

- Grafomotorika

Je rozvinutá jemná motorika ruky, dítě by mělo zvládnout správné držení tužky. Ruka pracuje v souladu se zrakem. U předškolních dětí je vyvinutá prostorová a pravolevá orientace.

- Projevy nezralosti

U předškolních dětí se tyto projevy vyznačují nesoustředěností, jsou neklidné, impulzivní, nedokáží vydržet delší dobu u jedné činnosti, často od úkolů odbíhají. Dítě bývá v tomto věku také neobratné, zakřiknuté, plačtivé a udržuje špatný kontakt s učitelem a se spolužáky.

- Odklad školní docházky

O odkladu rozhoduje psycholog z pedagogicko-psychologické poradny se souhlasem rodičů. Důvodem většinou bývají problémy v oblasti řeči, problémy s pozorností, v grafomotorice, pomalé tempo, vědomostní zaostalost a věková hranice.

„Nezralému nebo nepřipravenému dítěti či dítěti jinak hendikepovanému je nutno pomoci. Například je zvolen odklad školní docházky, nebo je dítě zařazeno do speciální třídy, kde se naučí své nedostatky pomocí intenzivní péče školených odborníků překonávat.“(Z.Helus, 2004, s. 206)

V dnešní době mi připadá, že se zvýšil počet žádostí o odklad. Tím dochází k tomu, že v prvních třídách se pak sejdou děti různých věkových kategorií, od šesti let až do osmi let. Zdá se mi, jako by se to stalo moderním trendem, žádat si o odklad školní docházky. Podle mě se děti, kterým je už šest let a vrátí se zpět do mateřské školky, musí nudit. Slyšela jsem i názory rodičů, že si alespoň prodlouží dětství. Jsou ale děti, které opravdu potřebují odklad školní docházky, protože jsou ve vývoji opožděny. Špatně mluví, jsou pomalejší v chápání určitých věcech. Jejich motorika je opožděná, hlavně jemná, která je velmi důležitá při psaní, jsou nesoustředěné. Položme si otázku, zda je výhodné, aby se děti vracely zpět do mateřské školky? Podle mého názoru by bylo lepší, kdy navštěvovaly přípravné ročky nebo nulté, kde se děti opravdu připravují pro vstup do školy.

4 TRANSFORMACE ŠKOLSTVÍ

Školství v Čechách se formulovalo velmi časně. Roku 1348 byla založena první univerzita, a to Karlova univerzita v Praze. V roce 1774 byla vyhlášena Marií Terezií školská reforma, kde byl poprvé vyjádřen zájem státu na vzdělání veškerého obyvatelstva, jak chlapcům, tak i dívkám, které do této doby školy nenavštěvovaly. Byla uzákoněna i povinná šestiletá školní docházka, která se pak v roce 1869 prodloužila na osm let. Po té se školský systém postupně rozvíjel a došlo i k rozkvětu reformní pedagogiky.

České školství od roku 1989 prochází procesem transformace a v to v důsledku změn ekonomických, politických i sociálních. Ke změnám procesu školství došlo z přijetí principů demokracie a humanistické filozofie ve vzdělání. Reforma veřejné správy a ekonomiky přinesla změnu celého systému školství. Reforma se týká cíle vzdělání, i proměny života školy. Část škol se s novými požadavky dokázala vyrovnat, některé se naopak drží tradičního pojetí školy a vzdělání. Transformace českého školství byla popsána v roce 2001 v *Národním programu rozvoje vzdělání v ČR*. V této knize je definováno pojetí a funkce školy, cíle a obsah vzdělání a struktura školského systému. Školy mají velkou svobodu samostatného rozhodování a můžou pracovat podle vlastních podmínek. Decentralizovanému řízení slouží dvouúrovňové kurikulum. Rámcově vzdělávací program (RVP) a školní vzdělávací program (ŠVP). Rámcově vzdělávací program vymezuje požadavky státu na cíle, obsah a očekávané výstupy v jednotlivých úrovních vzdělání. (Z. Syslová, 2012, s. 13-14)

4.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁNÍ

1. 3. 2005 byl vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v souladu s § 4 odst. 3 zákona č. 561/2004 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání (RVP PV). Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělání vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělání dětí předškolního věku. Určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola za předpokladu zachování společných pravidel byla schopna vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program.

Hlavními principy rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělání jsou formulovány tak, aby akceptoval přirozená vývojová specifika předškolního, umožňoval rozvoj a vzdělání každého dítěte, zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí, definoval kvalitu předškolního vzdělání, zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost, vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a kompetencí, umožňoval mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a poskytoval rámcová kritéria.

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí od tří do šesti let, někdy do sedmi let. Je to dáno tím, že nový školský zákon umožňuje odložit povinnou školní docházku nejdéle do zahájení školního roku, ve kterém dítě dovrší osmý rok věku.

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělání stanovuje cíle v podobě záměrů a výstupů. Pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi ve dvou úrovních, obecné a oblastní:

1. Rámcové cíle
2. Klíčové kompetence
3. Dílčí cíle
4. Dílčí výstupy

Rámcové cíle se zaměřují na rozvoj dítěte po stránce fyzické, psychické a sociální. Dítě na konci svého předškolního období by mělo být jedinečnou a samostatnou osobností, schopnou zvládat takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny. Instituce předškolního vzdělávání by měla při své práci sledovat tyto rámcové cíle:

1. Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Rámcové cíle vyjadřují základní orientaci předškolního vzdělávání a stejně tak i práci pedagoga. Dílčí cíle se promítají v oblasti biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní, environmentální.

Klíčové kompetence jsou výstupy rámcových cílů. V kurikulárních dokumentech jsou formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj a uplatnění jedince. Kompetence přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu člověka a k posilování funkcí občanské společnosti. Je snahou, aby klíčové kompetence tvořily základ vzdělávání na všech úrovních a k jejich vytváření směřoval a přispíval veškerý vzdělávací obsah, aktivity a činnosti, probíhající ve škole. Základy klíčových kompetencí mohou být vytvářeny už v předškolním věku. Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

1. Kompetence k učení
2. Kompetence k řešení problémů
3. Kompetence komunikativní
4. Kompetence sociální a personální
5. Kompetence činnostní a občanské

Úroveň kompetencí vyjadřuje očekávaný vzdělávací přínos předškolního vzdělávání a to tím, že mateřská škola může přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení. Soubor kompetencí nabízí pedagogům jasnou představu, kam směřovat a o co usilovat. Slouží k vymezení odpovídajícího vzdělávací obsahu.

Vzdělávací obsah RVP PV je formulován tak, aby odpovídal specifice předškolního vzdělávání. Představuje vnitřně propojený celek, učivo je vyjádřeno v podobě činností. Je členěn do několika vzdělávacích oblastí. Jednotlivé oblasti se navzájem prolínají a ovlivňují a odpovídají na čtyři otázky:

- Co pedagog u dítěte podporuje?
- Co pedagog dítěti nabízí?
- Co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže?
- Co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga?

RVP PV v každé oblasti formuluje záměry, vzdělávací nabídku, očekávané výstupy a rizika.

Oblasti jsou nazvány:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Dítě a jeho tělo je oblast biologická. Snahou pedagoga je stimulovat a podporovat růst a svalový vývoj dítěte, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost, podporovat rozvoj jeho pohybových dovedností a vést je ke zdravému životnímu stylu.

Cílem pedagoga je podporovat u dítěte uvědomění si vlastního těla, rozvoj a užívání všech smyslů, rozvoj fyzické psychické zdatnosti, atd.

Pedagog dítěti nabízí lokomoční pohybové činnosti, manipulační činnosti s předměty, smyslové a psychomotorické hry, hudební a pohybové hry, relaxační a odpočinkovou činnost, atd.

Dítě na konci předškolního období dokáže zachovávat správné držení těla, zvládne základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, koordinovat lokomoci, ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku, sebeobsluhu, uplatňovat hygienické a zdravotní návyky, atd.

Dítě a jeho psychika je oblast psychologická. Snahou pedagoga je podporovat duševní pohodu a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, jeho citů a vůle, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností, poznávání a učení. V této oblasti jsou zahrnuty tři podoblasti: Jazyk a řeč, Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace, Sebepojetí, city a vůle.

Cílem pedagoga je rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností perceptivních (vnímání, naslouchání, porozumění), rozvoj verbálních i neverbálních dovedností a kultivovaného projevu.

Pedagog dítěti nabízí artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, společné diskuze, rozhovory a skupinové konverzace, komentování zážitků a aktivit, poslech pohádek a příběhů, přednes, recitace, zpěv, hry a činnosti k poznání a rozlišování zvuků, atd.

Dítě na konci předškolního období dokáže správně vyslovovat, vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, pocity, vést rozhovor, domluvit se slovy i gesty, formulovat otázky a odpovídat, učit se nová slova a aktivně je používat, vyprávět příběh a pohádku, utvořit jednoduchý rým, poznat některá písmena a číslice, atd.

Dítě a ten druhý je oblast interpersonální. Snahou pedagoga je podporovat utváření vztahů dítěte k jiné osobě, posilovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajistit pohodu vztahů mezi dětmi.

Cílem pedagoga je podporovat chování a vztah h druhému, schopnosti a dovednosti navazovat a rozvíjet vztahů dítěte k druhým lidem, posilování prosociálního chování a postojů ve vztahu k ostatním lidem, ochrana osobního soukromí bezpečí ve vztazích s druhými dětmi a dospělými.

Pedagog dítěti nabízí kooperativní činnosti ve dvojicích a skupinách, společná setkání, povídání, sdílení a naslouchání druhému, aktivity podporující sbližování dětí a uvědomování si vztahů mezi lidmi, činnosti zaměřené na porozumění pravidlům vzájemného soužití a chování a na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije, atd.

Dítě na konci předškolního období dokáže navazovat kontakty s dospělým, porozumět projevům emocí a nálad, přirozeně komunikovat s druhým dítětem, navazovat přátelství, odmítnout komunikaci, která mu je nepříjemná, respektovat potřeby a práva druhých, spolupracovat s ostatními, bránit se projevům násilí jiného, ubližování a ponižování, atd.

Dítě a společnost je oblast sociálně-kulturní. Snahou pedagoga je uvést dítě do společnosti ostatních a do pravidel soužití s ostatními. Seznámit je s materiálními a duchovními hodnotami světa, s kulturou a uměním a pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje z jeho sociálního prostředí.

Cílem pedagoga je podporovat poznávání pravidel společenského soužití, rozvoj schopnosti žít ve společnosti ostatní lidí, seznamování se světem lidí, kultury a umění, vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností, rozvoj společenského i estetického vkusu, atd.

Pedagog dítěti nabízí každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování, spoluvytváření jasných a smysluplných pravidel soužití ve třídě, společné hry a skupinové aktivity, které jsou zaměřeny k poznání a rozlišování různých společenských rolí a další aktivity, které dítěti přibližují svět kultury a umění, atd.

Dítě na konci předškolního období dokáže uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi, chápe, že každý má ve společenství svou roli, začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky, chovat se zdvořile, dodržovat pravidla her a jiných činností, atd.

Dítě a svět je oblast environmentální. Snahou pedagogika je založit u dítěte povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na prostředí, počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu.

Cílem pedagoga je podporovat kladný vztah k prostředí, ve kterém žije, pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit, ale i ničit, rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách, atd.

Pedagog dítěti nabízí přirozené pozorování blízkého prostředí, poučení o možných nebezpečných situacích a jak se chránit, hry a aktivity na téma dopravní situace, praktické činnosti, ve kterých se dítě seznamuje s přírodními a umělými látkami a materiály ze svého okolí, ekologicky motivované hry a činnosti, atd.

Dítě na konci předškolního období dokáže orientovat se bezpečně ve známém prostředí, zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené i jednoduché praktické situace, uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, vnímat, že svět má svůj řád, všimnout si změn a dění v nejbližším okolí, mít povědomí o významu životního prostředí, pomáhat pečovat o životní prostředí, atd.

Vzdělávací obsah RVP PV by měl sloužit jako příprava pro vlastní vzdělávací nabídky. Pedagog by je měl dětem předkládat v podobě integrovaných bloků. Tyto bloky by měly na sebe svým obsahem navazovat, doplňovat se a prohlubovat. Obsah bloků by měl odpovídat vzdělávací nabídce v RVP PV. (Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělání, 2004)

4.2 HUMANIZACE ŠKOLY

Významnou součástí humanizace vzdělání je individualizace, jde o respekt k dítěti, což znamená vstupovat do citlivého dialogu s dítětem a lépe chápat jeho schopnosti a zájmy a dovolit dítěti se chovat přirozeně. Snahou je dosáhnout maxima v rozvoji dítěte jeho individuálních možností. Nastává změna v přístupu k dítěti, o kvalitu klimatu školy, proměna cílů a obsahu vzdělání, metod a organizačních forem. Individualizace je organizací vzdělávacích aktivit, nejde o práci s jedním dítětem. Je zde zdůrazňován rozvoj soudržnosti, spolupráce a vzájemné pomoci.

Humanistické pojetí vzdělání se dá specifikovat z hlediska šesti oblastí:

- Změna v hierarchii cílů – od paměťového osvojování poznatků k všestranné kultivaci osobnosti v oblasti kognitivní. Snahou je rozvíjet myslícího, samostatného, odpovědného, komunikativního a flexibilního jedince.
- Individualizace cílů vzdělání – činnosti byly připravovány hromadně s ohledem na věk a ne na potřeby či individuální možnosti dětí. V předchozím systému jich nebylo třeba
- Učení založené na vnitřní motivaci dítěte – vychází z jeho bezprostředních zkušeností. Jde o prožitkové učení a rozvoj celé osobnosti dítěte, jde o využití dětské zvědavosti a touhy poznávat.
- Využívání aktivizujících metod vzdělání – řešení problémových situací, diskuze, experimentování. Pedagog vytváří dětem příležitost, aby hledaly řešení a odpovědi na své otázky samy.
- Zkvalitnění komunikace mezi všemi partnery vzdělání - jde o otevřené a spolupracující prostředí.
- Větší důraz kladený na skryté kurikulum – důraz je kladen na vytváření podmínek pro vzdělání dětí. Vzdělání se realizuje ve všech činnostech a situacích

(Z. Syslová, 2012, s. 14 - 16)

4.3 MATEŘSKÁ ŠKOLA

Mateřská škola je zařízení pro děti většinou od 3 let do nástupu školní docházky a zajišťuje péči o děti v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Představuje pro dítě přechod z rodiny do většího kolektivu, než na jaké je dítě zvyklé. Dítě zde získává potřebné zkušenosti, dovednosti a poznatky, které potřebuje k sociálnímu rozvoji. Je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy, a v procesu vzdělání a organizaci se řídí pravidly jako ostatní školy. V České republice existuje řada různých mateřských škol, jako např. soukromých, alternativních (Waldorfská nebo Montessori) a běžných. V mateřské škole jsou třídy, ve kterých jsou děti rozděleni buď podle věku, nebo jsou ve třídách smíšeného věku. Do mateřských škol jsou přednostně přijímáni děti v posledním roce před zahájením školní docházky.

Mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu a pomáhá dítěti zajistit aktivní rozvoj a učení. Obohacuje denní program dítěte a poskytuje mu odbornou péči. Každé dítě by mělo dostávat individuální podporu a péči.

4.3.1 FUNKCE A CÍLE MATEŘSKÉ ŠKOLY

Škola může vykonávat funkce, které od ní společnost očekává. Funkce se mění podle společenských potřeb. V mateřské škole jde hlavně o funkci:

- personalizační – formování osobnosti a podpora rozvoje odpovědnosti
- socializační – děti se učí žít ve společnosti, vstupují do různých vztahů a rolí
- integrační – jde o vytváření různorodého prostředí, ve kterém mají být naplňovány potřeby všech
- hodnotovou – u dětí jsou vytvářeny životní hodnoty a postoje ke zdraví, sportu, práci, přátelství, autoritám apod.
- kvalifikační – vybavuje děti kompetencemi potřebné k uplatnění na trhu práce

Mateřská škola má podporovat osobnostní a sociální rozvoj dětí a připravit je na život a má je socializovat.

Cíle vzdělání mateřských škol jsou:

- učit se poznávat – nedávat dětem hotové informace a odpovědi, ale nechat zaznívat jejich názory. Učit děti vzájemně si naslouchat, pomáhat a hájit své názory. Děti mají samy hledat a prozkoumávat.
- Učit se jednat – znamená to nechat děti prakticky zkoušet, řešit a provádět činnosti a tím získávají dovednosti
- Učit se žít společně – vést děti k respektu a toleranci. Podporovat různorodost ve skupině dětí
- Učit se být – vést děti k odpovědnosti za své chování, rozvíjet sebeúctu a sebevědomí a mít vlastní názor (Z. Syslová, 2012, s. 17-18)

4.3.2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM MŠ

Každé školní zařízení si vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program (ŠVP), který je v souladu s RVP PV. Škola se snaží zajišťovat podmínky pro zdravý rozvoj žáka. Činnosti nabízené v rámci ŠVP by měly být praktické a intelektové povahy. Podmínky, které je třeba při vzdělání dětí dodržovat, jsou legislativně vymezeny příslušnými právními normami. Do ŠVP jsou zahrnuty oblasti problémů současné společnosti a jsou nazývány průřezová témata, která se prolínají všemi oblastmi vzdělávání. Průřezová témata mají vést děti k utváření postojů k okolnímu světu i k sobě samému.

Školní vzdělávací program z jedné mateřské školky v Plzni má pět průřezových témat a jsou v souladu s RVP PV.

1. Téma: Společenské vztahy, život

Cílem je spoluvytvářet základní hodnoty společenského soužití a rozvoj mezilidských vztahů.

2. Téma: Tradice a umění

Cílem je rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností. Děti by měly zvládnout komunikativní dovednost jak verbální, tak neverbální.

3. Téma: Pohádky, pověsti, bajky, příběhy

Cílem je rozvoj paměti a pozornosti, tvořivé myšlení, představivost a fantazie. Kultivace mravního a estetického vnímání.

4. Téma: Příroda a ekologie

Cílem je rozvíjet vztah k živé a neživé přírodě, chránit přírodu.

5. Téma: Pohybový rozvoj

Cílem je rozvoj poznatků o těle a zdraví, užívání všech smyslů a rozvoj tvořivého myšlení. Smyslem je zdravý životní styl.

V této mateřské škole mají čtyři třídy a v každé třídě je 25 dětí a dvě učitelky. Třídy jsou rozděleny podle věku a jmenují se Sluníčka I, Berušky II, Medvídkové III a Kočičky IV. Školka dále dětem nabízí zájmové aktivity: Seznamování s Anglickým jazykem, Hrátky s flétnou a notičkami, Veselé zpívání a tancování, Dětská jóga v příbězích. Tyto aktivity jsou mezi dětmi velmi oblíbené a hlavně hojně navštěvované. Denní řád je v této školce pružný a reaguje na individuální možnosti dětí. Učitelé se plně věnují dětem a jejich vzdělání a do denního programu zařazují pohybové aktivity, které jsou dětem prospěšné.

4.3.3 DENNÍ REŽIM MATEŘSKÝCH ŠKOL

Denní režim mají zpravidla všechny mateřské školy podobný. Jde pouze o provoz, protože ten mají školky různý. Většinou mají provoz od 6:00 – 17:00 hodin, aby vyšly vstříc rodičům, kvůli jejich zaměstnání. Děti se do MŠ přivádějí do 8:00 hodin, ale po domluvě lze docházet dle potřeby rodičů tak, aby to nenarušovalo chod MŠ. Odchod dětí ze školky je buď po obědě v 12:00 hodin, nebo až od 14:00 hodin po odpoledním odpočinku.

Ukázka denního režimu, tabulka č. 1

6:00 – 8:00	Scházení se dětí, volné hry nebo skupinové činnosti s učitelkou.
8:00 – 8:30	Ranní kruh, kontrola docházky, komunikativní činnost dětí o předešlém dni, ranní rozcvička.
8:30 – 9:00	Hygiena, dopolední svačina.
9:00 – 10:00	Řízená činnost, individuální nebo skupinová. Činnost má charakter hry a střídají se rušivé a klidné aktivity.
10:00 – 11:30	Pobyt venku, záleží na počasí. Chodíme na zahradu, na procházky do přírody. Jestliže nám počasí nedovolí jít ven, zůstáváme ve třídách.

11:30 – 12:00	Hygiena, oběd. Odchod dětí domů, které jdou po obědě.
12:00 – 12:30	Příprava na odpočinek, poslech pohádky nebo relaxační hudby.
12:30 – 13:30	Odpolední odpočinek. Pokud se někomu nechce spát, může pouze ležet nebo se věnovat klidným činnostem.
13:30 – 14:00	Probouzení, hygiena, odpolední svačinka.
14:00 – 17:00	Děti postupně odcházejí podle potřeby rodičů. Pokud zůstávají do konce provozu školky, využívají skupinové činnosti s učitelkou nebo si volně hrají.

4.4 NULTÉ ROČNÍKY ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Nulté ročníky nebo také přípravné třídy jsou určeny podle školského zákona z roku 2004 především dětem, které v posledním roce před zahájením povinné školní docházky dovrší osmý rok věku, a které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj.

Přípravnou třídu lze zřídit pouze tehdy, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí. Tyto třídy se maximálně naplňují 15 dětmi. V této třídě vyučuje pedagog z prvního stupně, který má k dispozici asistenta pedagoga. Přípravné třídy fungují v Česku už roku 1993, ale až v roce 2005 byly vymezeny zákonem. Zřízení nultých ročníků povolují krajské úřady, o zařazení do nich rozhoduje ředitel školy na doporučení pedagogicko-psychologické poradny a žádosti rodičů.

Děti v těchto třídách výrazně přibývá a mají o ně zájem i rodiče dětí, které nejsou nijak znevýhodněné. Podle ministerstva školství by od roku 2015 měla platit novela zákona, kdy by mohly přípravné třídy navštěvovat i děti bez sociálního znevýhodnění, ale na základě doporučení školského poradenského zařízení s tím, že dítě potřebuje vyrovnat vývoj pro vstup do základní školy.

Tyto třídy slouží k systematické přípravě dětí na vstup do základní školy. Děti se zde učí k snadnějšímu začlenění do vzdělávacího procesu. Toto opatření má pro dítě velký význam, protože neúspěch na počátku vzdělávání má nepříznivý vliv na další průběh vzdělávání v jeho životě.

Přípravné ročníky jsou pouze pro děti, které splňují následující podmínky:

- mohou se zde vzdělávat pouze děti, které podle školského zákona § 36 odst. 3 by měly v následujícím školním roce zahájit školní docházku. Pokud bude dítěti povolen odklad školní docházky, může se podle § 37 odst. 1 školského zákona vzdělávat v přípravné třídě i dva roky po sobě.
- mohou se zde vzdělávat pouze děti podle §16 odst. 4 školského zákona ze sociálně znevýhodněných rodin, což musí být na doporučení školského poradenského zařízení.
- mohou se zde vzdělávat pouze děti podle § 47 odst. 2 školského zákona, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj.
- Mohou se zde vzdělávat i děti s ADHD nebo děti se SPU, pokud splňují kritéria podle § 16 školského zákona

4.4.1 FORMY A METODY NULTÝCH ROČNÍKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Vycházejí ze specifických potřeb a požadavků dětí. Děti jsou motivovány a způsob činností je prováděn hravou formou a nenásilně. Pokud se děti nechtějí zúčastnit dané činnosti, mohou si zvolit činnost, která jim vyhovuje, ale musí být v souladu s denním programem. Důraz je kladen na individuální potřeby dítěte. Učení je založeno na aktivní účasti dítěte. Prožitkové a interaktivní učení probíhá individuálně i ve skupinách.

- vzdělávání je uskutečňováno ve všech činnostech a situacích, které se v průběhu dne vyskytnou, a to formou spontánních i řízených aktivit
- v didakticky cílené činnosti je plněn konkrétní vzdělávací cíl formou záměrného i spontánního učení, toto učení je založeno na aktivní účasti dítěte, smyslovém vnímání, prožitkovém a interaktivním učení, preferovány jsou hravé a tvořivé činnosti
- dětem se specifickými vzdělávacími potřebami je věnována speciálně pedagogická péče dle doporučení PPP
- děti se zúčastňují také aktivit v rámci 1. stupně ZŠ (návštěvy divadel a muzeí, výlety, plavecký výcvik, vystoupení pro rodiče)
- preferovány budou hravé a tvořivé činnosti dětí

4.4.2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NULTÝCH ROČNÍKŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Školní vzdělávací program je zaměřen na rozvoj osobnosti, tvořivosti, samostatnosti, odpovědnosti a spolupráci. Děti si osvojí vědomosti, dovednosti a návyky, které jsou potřebné pro vstup do 1. třídy ZŠ. Péče je věnována logopedii, grafomotorice, komunikaci v českém jazyce, procvičování pravolevé orientace, cvičení předmatematických představ, cvičení paměti a pozornosti.

Denně mají děti 4 vyučovací hodiny, které jsou rozděleny na kratší úseky, protože se musí děti adaptovat na systém a některé děti nejsou schopny se soustředit déle než 10 minut. Činnosti dětí se často střídají a jsou sem zařazovány pohybové hry. Děti se neklasifikují, jsou hodnoceny pouze slovně a v pololetí na konci školního roku dostávají certifikát o zvládnutí přípravné ročníku. Spolupráce s rodinou je velmi důležitá pro zdravý rozvoj dítěte.

Průřezová témata se prolínají všemi oblastmi. Témata mají přípravné třídy různá, ale většinou se drží rozdělení podle ročních období, která jsou rozdělena na deset měsíčních témat. Ty na sebe navazují a přecházejí plynule jeden do druhého.

Dělení témat:

- **Podzim** – září, říjen, listopad. Tématem: barvy podzimu, jak se příroda připravuje na příchod zimy.
- **Zima** – prosinec, leden únor. Tématem: příroda spí a my se radujeme ze zimních sportů, Vánoce – tradice a zvyky.
- **Jaro** – březen, duben, květen. Tématem: příroda kolem nás se probouzí, přichází jaro a s ním Velikonoce – tradice a zvyky.
- **Léto** – červen, červenec, srpen. Tématem: příroda je v plné květu a my se těšíme na prázdniny.

Každé téma děti seznamuje s okolním světem kolem nich. Děti se učí poznávat kulturu a umění, prostředí, ve kterém žijí a osvojují si jednoduché poznatky o technickém světě a lidské společnosti. Rozvíjí si řečové schopnosti a seznamují se s lidovou slovesností. Vytváří si kladný vztah k přírodě a chápou, že svým jednáním můžou přírodu chránit ale i poškozovat.

4.4.3 DENNÍ REŽIM NULTÝCH ROČNÍKŮ ZŠ

Provoz přípravné třídy je projednáván s rodiči, ředitelem ZŠ a zřizovatelem. Je v souladu s Provozním řádem ZŠ. Přípravné třídy začínají od 8:00 hodin, děti mohou přicházet i dříve, pokud škola nabízí ranní školní družinu. Mají svůj denní organizační program, který je flexibilní, aby mohl reagovat na aktuální změny nebo potřeby dětí.

Ukázka denního režimu, tabulka č. 2

6:30 – 7:45	Školní družina
7:45 – 8:00	Scházení se dětí ve třídě, ranní hry, řízené činnosti individuální nebo skupinové.
8:00 – 11:40	Probíhá vyučování podle rozvrhu hodin, který si vytvářejí učitelky podle potřeb dětí, které jsou ve třídě.
11:40 – 12:00	Hygiena, oběd.
12:00 – 16:00	Školní družina

Jedinou výjimkou je, že vyučování probíhá v kratších časových úsecích. Rozvrh hodin je pouze orientační, protože každá činnost je svým obsahem přizpůsobena potřebám dětí. V rozvrhu jsou každý den zařazeny pobyt venku a literární výchova, dále pak střídavě hudební výchova, pracovní výchova, výtvarná výchova, jazyková výchova, matematické představy.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce je srovnání dětí z nultých ročníků a dětí mateřských škol, konkrétně úrovně připravenosti pro vstup na základní školu. Na základě hlavního cíle byly stanovy dílčí cíle:

- popis nultých ročníků
- popis mateřských škol

5.2 HYPOTÉZA

V mé práci jsem si stanovila hypotézy, které buď vyvrátím, nebo potvrdím zvolenou metodou. Ta bude popsána v další kapitole.

1. Děti z nultých ročníků jsou lépe připraveny do prvních tříd
2. Děti z mateřských škol jsou lépe připraveny do prvních tříd
3. Dívky z předškolních zařízení jsou lépe připraveny pro první třídu
4. Chlapci z předškolních zařízení jsou lépe připraveni pro první třídu

5.3 METODY VÝZKUMU

V práci jsem využila výzkumné metody formou dotazníku – test školní zralosti. Nejprve jsem si stanovila výzkumný vzorek a místo výzkumu. Výzkumným vzorkem je deset dětí z mateřské školky a deset dětí z přípravné třídy základní školy. Děti byly z mateřské školky v Plzni a z přípravné třídy základní školy v Plzni. Výzkumem bych si ráda ověřila svá očekávání a částečně si vytvořila představu o reálném stavu.

Výzkumu se zúčastnily paní učitelky a z daných tříd, které dětem po mé instruktaži dotazník vysvětlovaly a poskytly rady jak pracovat s dotazníkem. Děti měly na dotazník celou vyučovací hodinu, tj. 45 minut.

5.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU

Při výzkumu jsem pracovala s deseti dětmi z mateřské školy v Plzni a deseti dětmi z nultého ročníku v Plzni. Počet jsem si udala stejný, protože v nultém ročníku pro školní rok 2013/2014 bylo zapsáno jen deset dětí, z toho pět holčiček a pět chlapců. Všechny děti z nultého ročníku mají odklad povinné školní docházky a je jim všem sedm let. Tři holčičky mají lehkou oční vadu a jeden chlapec je autista. Tento chlapec má k dispozici asistenta pedagoga. V mateřské škole bylo zapsáno pro školní rok 2013/2014 dvacet pět dětí, ale náhodně jsem si vybrala jen deset z nich, abych mohla porovnat stejný počet z obou tříd. Z mateřské školy bylo také pět holčiček ve věku šesti let a čtyři chlapci ve věku šesti let a jeden chlapec měl odklad povinné školní docházky a bylo mu sedm let.

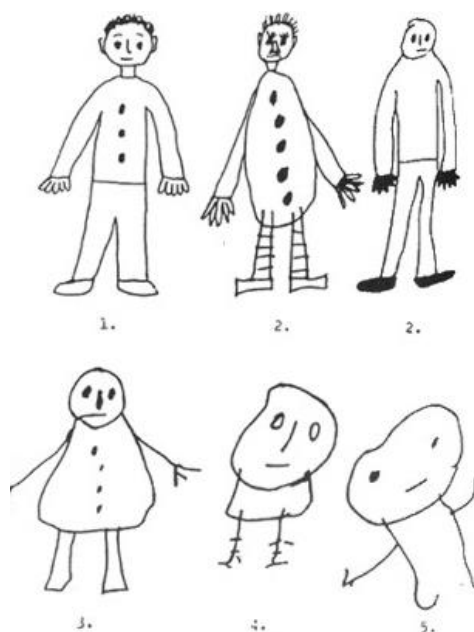
5.4.1 TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI

V této kapitole budu popisovat test školní zralosti, který jsem vytvořila pro tuto práci. Použila jsem Jiráskův - Kernův test školní zralosti, tento test jsem rozšířila o další úkoly, které jsem vypracovala, test obsahuje celkem sedm úkolů. Při testování jsem se snažila všem dětem vysvětlit postup tak, aby všichni pochopili zadání a eliminovat vliv dětí při vypracování testu.

1. Kresba mužské postavy

Děti nakreslí mužskou postavu, ta bude vyhodnocena podle následujícího hodnocení.

1. Hlava, trup, končetiny, hlava, spojena s krkem, na hlavě vlasy a uši, v obličeji nos, oči, ústa, pětiprstá ruka, nohy dole zahnuté, oblečení,
2. Požadavky jako na 1, mohou chybět 3 části
3. Hlava, trup, končetiny, paže nebo nohy dvojčarou
4. Primitivní kresba s trupem, končetiny stačí jeden pár
5. Chybí trup, nebo oba páry končetin

- Vyhodnocení tohoto úkolu je následující:

Děti z mateřské školy získaly celkem 21 bodů, kresba mužské postavy u chlapců byla ve třech případech horší o jeden bod než u dívek, ve dvou případech získaly stejný počet bodů. Jedna z dívek získala nejlepší hodnocení, a to je jeden bod. Její kresba obsahovala všechny hodnocené prvky. Celkově byla kresba nadprůměrná až průměrná.

Děti z nultého ročníku získaly celkem 25 bodů, kresba mužské postavy u chlapců ve dvou případech o jeden bod horší než u dívek, ve třech případech získaly stejný počet bodů. U dětí z nultého ročníku byl posuzován chlapec s autismem, řekla bych, že jeho výkon vůči jeho diagnóze byl výborný, spolupracoval a snažil se, i když dlouho u řešení úkolů nevydržel. Celkově byla kresba průměrná.

2. Obkreslení teček

Děti obkreslí podle vzoru deset teček, které budou vyhodnoceny z následujícího hodnocení.

1. Téměř dokonalé obkreslení předlohy – vychýlení max. 1 bodu
2. Počet i sestavení bodů podle předlohy – vychýlení max. 3 bodů o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci
3. Obrys podobný předloze, tečky ne > 20 ne < 7 , jakékoliv pootočení

4. Nepodobá se předloze, složení z teček

5. Čmárání

- Vyhodnocení tohoto úkolu je následující:

Děti z mateřské školy získaly celkem 19 bodů. Pouze v jednom případě byly dívky lepší o jeden bod, jinak všichni získali stejný počet bodů. Počet teček byl zcela podle předlohy, maximálně do tří prvků vychýlení. Dětem tento úkol nedělal takový problém jako kresba postavy. Celkově bylo obkreslení teček hodnoceno nadprůměrně.

Děti z nultého ročníku získaly celkem 23 bodů, obkreslení teček ve třech případech byl stejný a byl zcela podle předlohy, maximálně vychýlený do tří prvků. Ani těmto dětem tento úkol nečinil nějaký problém. Celkově byl úkol hodnocen nadprůměrně až průměrně.

3. Zkus opsat větu Eva je tu

Děti zkusí napodobit předepsanou větu podle vzoru, která bude vyhodnocena z následujícího hodnocení.

1 – čitelné, velikost písmen, písmeno E, spojení do 3 slov, nechybí tečka nad j, neodchyluje se více než 30°

2 – čitelné napodobení věty, nezáleží na velikosti písmen ani na vodorovné linii

3 – členění na 2 části, rozpoznatelná 4 písmena

4 – rozpoznatelná 2 písmena

5 - čmárání

Eva je tu.

Eva je tu

Eva je tu

Eva je tu

Eva je tu

Dostupné na <http://www.ordinacenakopci.cz>

- Hodnocení tohoto úkolu je následující:

Děti z mateřské školy získaly celkem 22 bodů. Opis věty byl výrazně lepší u dívek než u chlapců. Dívky dodržovaly čitelné napodobení slov a ve dvou případech byly výrazně nadprůměrné. Chlapci byli nadprůměrní až průměrní.

Děti z nultého ročníku získaly celkem 26 bodů. V opisu věty byli o něco málo lepší chlapci, dívky byly průměrné, u chlapců v jednom případě byl jeden nadprůměrný.

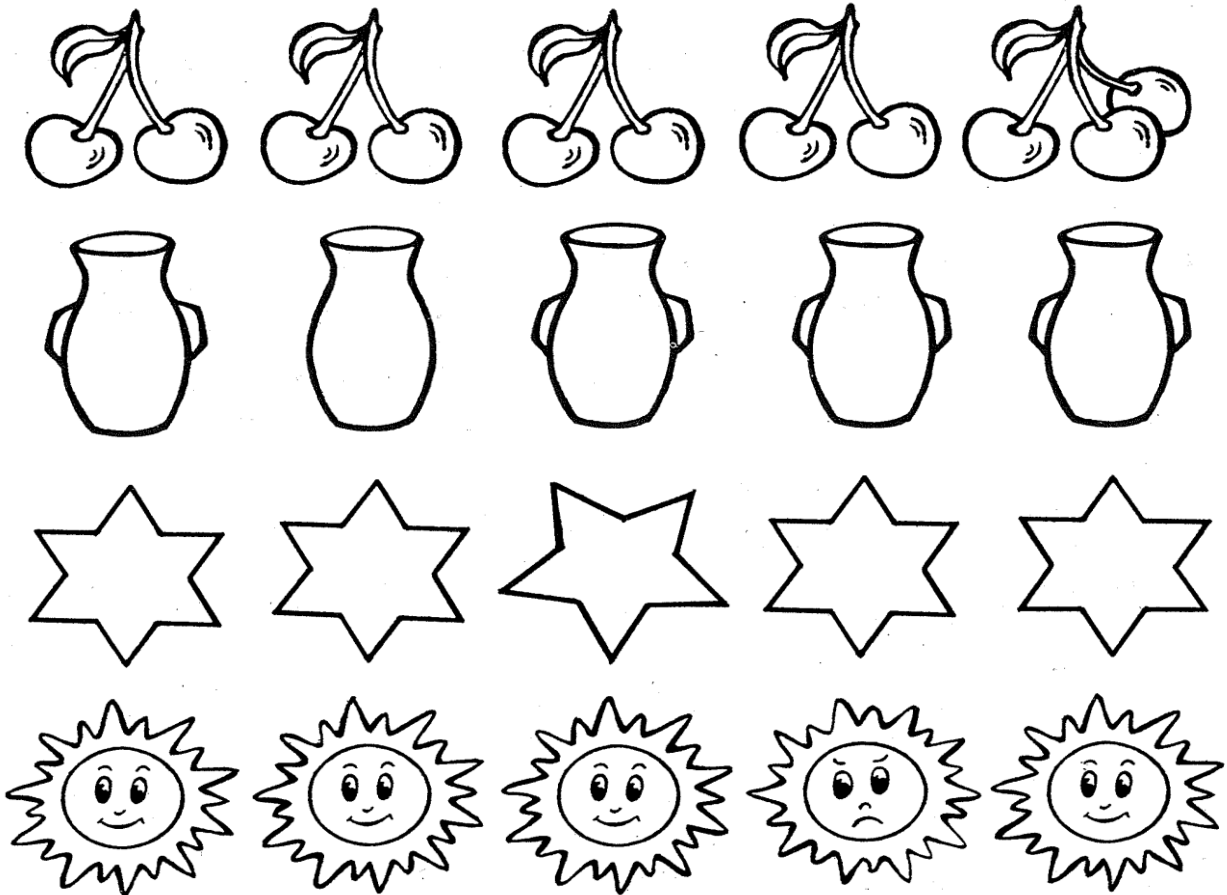
- Druhá část testu je zaměřena na logické myšlení a představivost

V této části testu dopadly děti z mateřské školy a nultého ročníku následovně:

Děti z mateřské školy a nultého ročníku v úkolech dopadly stejně, což znamená, že úkoly na logické myšlení jim nedělají problémy. Byly výrazně nadprůměrní až nadprůměrní. Pouze v jednom případě u chlapců z mateřské školy a jednom případě u dívek z nultého ročníku došlo k nesplnění úkolu číslo 5. Jde o to, že nepochopily zřejmě zadání tohoto úkolu.

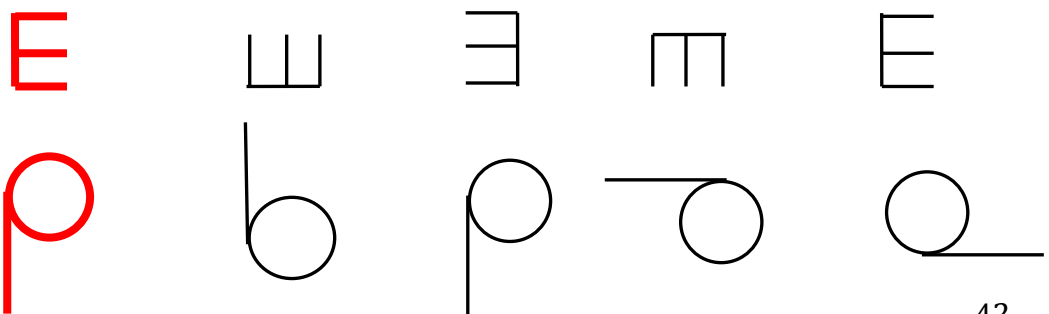
4. Najdi rozdíly

Ve čtyřech řadách budou různé obrázky, které se budou lišit v několika věcech. Za každé správné nalezení obrázku, který do řady nepatří, je hodnocen jedním bodem.

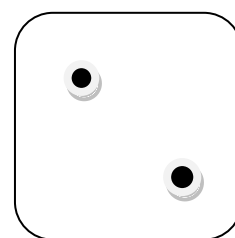
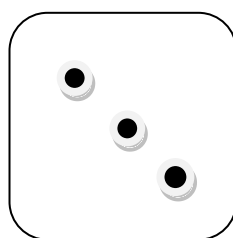
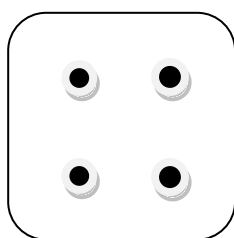
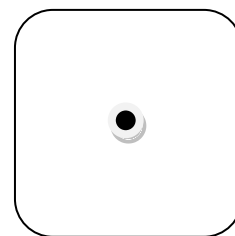
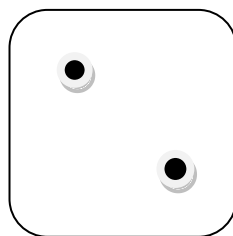
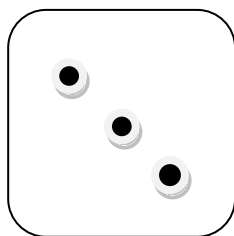
5. Urči tvar z řady, podle vzoru

Na začátku bude červeně označený tvar a vedle černobílé napodobeniny. Děti musí určit, který tvar je stejný. Ten zakroužkují. Za správnost je jeden bod.

6. Urči počet teček na kostce

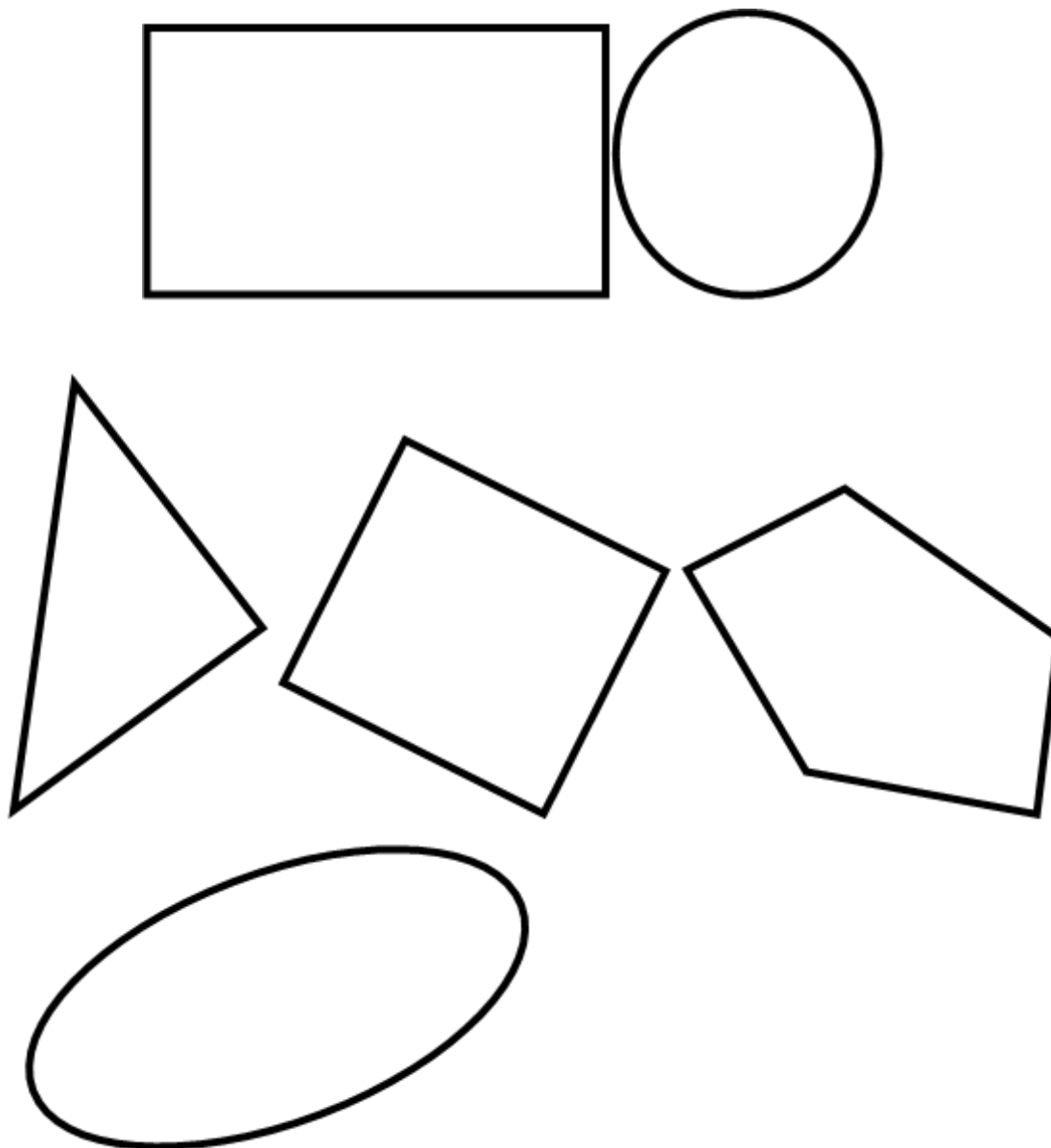
Děti budou muset říct, jaký počet je na kostce, budou mít šest kostek. Za každou správnou odpověď je jeden bod.

V tomto případě mě děti velmi překvapily, protože zvládly napsat čísla. Někteří je psaly zrcadlově, ale to se ve škole vše srovná.

7. Tvary a barvy obrazců

K dispozici bude papír s různě barevnými tvary. Děti budou mít u sebe ty samé tvary těch samých barev a budou je přikládat na stejné obrazce na papíře.

Test na porovnání rovinných útvarů zvládly děti z obou tříd na výbornou. Nikdo z dětí neudělal chybu, jen Olda úkol nesplnil, protože už nevydržel zbytek úkolů plnit.

5.4.2 VYHODNOCENÍ TESTU ÚROVNĚ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Děti v testu plní sedm úkolů a mohou získat v každém úkolu od jednoho bodu do pěti bodů. Důležité je získat v každém úkolu nejnižší počet bodů.

Celkové hodnocení:

7 – 9 bodů: výrazný nadprůměr

10 bodů: nadprůměr

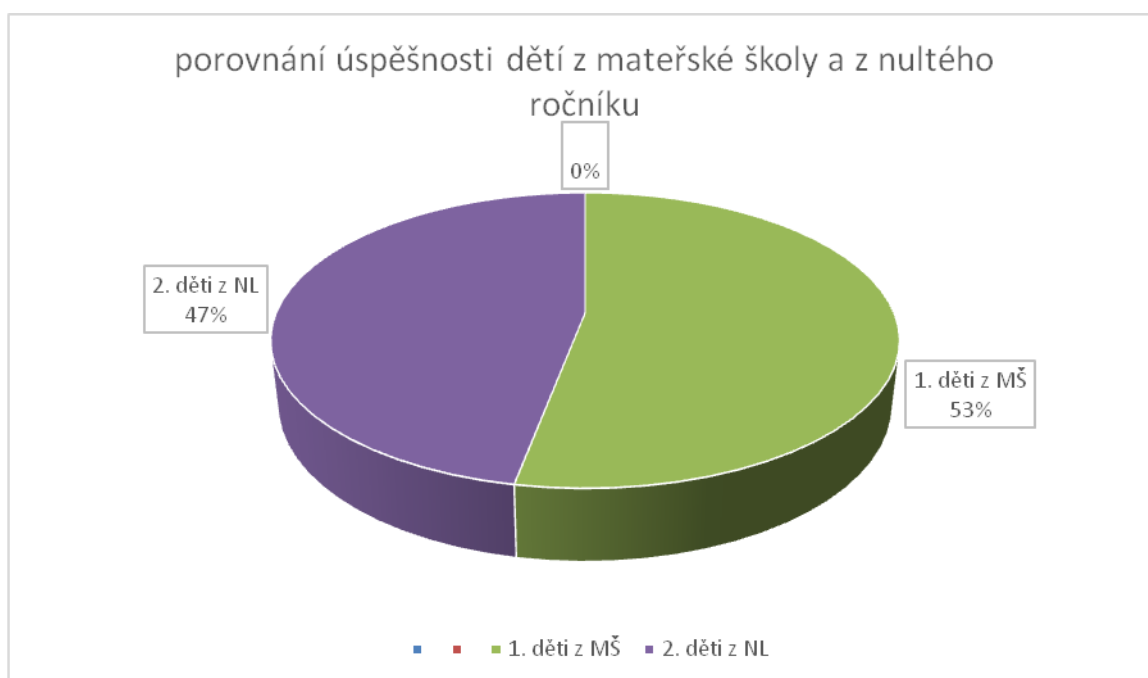
11 – 13 bodů: průměr

14 – 15 bodů: slabší průměr

16 bodů: podprůměr

17 – 19 bodů: velmi slabá úroveň

Pokud děti získají alespoň 15 bodů, což je slabší průměr, prošly mým testem školní zralosti. Pokud jejich počet bodů bude 16 a více, myslím, že nejsou dost připravené na vstup do první třídy.

Graf č. 1: Porovnání úspěšnosti dětí z mateřské školy a z nultého ročníku

Z tohoto grafu je zřejmé, že děti z mateřských škol jsou úspěšnější v testu školní připravenosti než děti z nultých ročníků o 6%.

5.4.3 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ TESTU DĚTÍ Z MATEŘSKÉ ŠKOLY

Chlapci – Honzík získal 10 bodů a je nadprůměrný, Filip a Dan získali 11 bodů, Jáchym získal 12 bodů a jsou průměrní, Ondra získal 14 bodů a má hodnocení slabší průměr. Všech pět chlapců uspělo v testu školní zralosti a jsou připraveni pro vstup do první třídy základní školy. Celkem získali 58 bodů.

Dívky – Maruška získala 7 bodů (byla ze všech nejúspěšnější), Adélka získala 9 bodů a jsou obě dvě výrazně nadprůměrné. Anička, Markétka a Terezka získaly 11 bodů a jsou průměrné. Celkem získaly 49 bodů.

Graf č. 2: Porovnání dětí z mateřské školy

Z tohoto grafu je zřejmé, že dívky byly úspěšnější než chlapci o 10%.

5.4.4 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ TESTU DĚTÍ Z NULTÉHO ROČNÍKU

Chlapci – Fanda získal 10 bodů a je nadprůměrný. Šimona a Matěj získali 11 bodů, Jiřík získal 12 bodů a jsou průměrní. Olda získal 19 bodů a má velmi slabou úroveň. Olda je autista, komunikuje s okolím a reaguje na základní pokyny. Má k dispozici asistentku pedagoga a prostředí v nultém ročníku je pro něj výhodný, protože je zde menší počet dětí než ve školce. Celkem získaly 63 bodů (tento počet bodů je ovlivněn Oldovým výkonem).

Dívky – Zuzanka získala 10 bodů a je nadprůměrná. Alenka a Eliška získaly 11 bodů, Sára získala 12 bodů a jsou průměrné. Nikolka získala 14 bodů a má hodnocení slabší průměr. Celkem získaly 58 bodů.

Graf č. 3: Porovnání dětí z nultého ročníku

Z tohoto grafu je zřejmé, že dívky byly úspěšnější než chlapci o 6%.

Na základě výsledků mohu odpovědět na hypotézy, které jsem si stanovila na začátku své práce.

5.4.5 HYPOTÉZA Č. 1

DĚTI Z NULTÝCH ROČNÍKŮ JSOU LÉPE PŘIPRAVENY DO PRVNÍCH TŘÍD

Při testování dětí z nultého ročníku jsme se domnívala, že děti dosáhnou lepších výsledků než děti z mateřské školy. Důvodem předpokladu bylo, že děti z nulté třídy jsou v menším kolektivu a to vede k tomu, že paní učitelka má k dětem individuálnější přístup, může se jim více věnovat a má k dispozici asistentku pedagoga. Je pravda, že v této třídě jsou děti s lehkou oční vadou, jeden autista a hlavně mají všichni odloženou školní docházku. Děti jsou ve třídě na přání rodičů, aby si navykly na denní režim ve škole.

Došla jsem k závěru, že tato hypotéza se mi nepotvrdila. Z grafu č. 1 jsou děti méně úspěšné než děti z mateřské školy jen o 6%. Rozdíl mezi dětmi není tak velký a je pro tyto děti úspěchem v jejich snažení.

5.4.6 HYPOTÉZA Č. 2

DĚTI Z MATEŘSKÝCH ŠKOL LÉPE PŘIPRAVENY DO PRVNÍCH TŘÍD

Při testování dětí z mateřské školy jsem se domnívala, že děti dosáhnou lepších výsledků než děti z nultého ročníku. Důvodem předpokladu bylo, že testované děti z této třídy nemají žádnou psychickou ani tělesnou vadu a nemají odloženou školní docházku. Mají zažité všechny návyky pro vstup do první třídy.

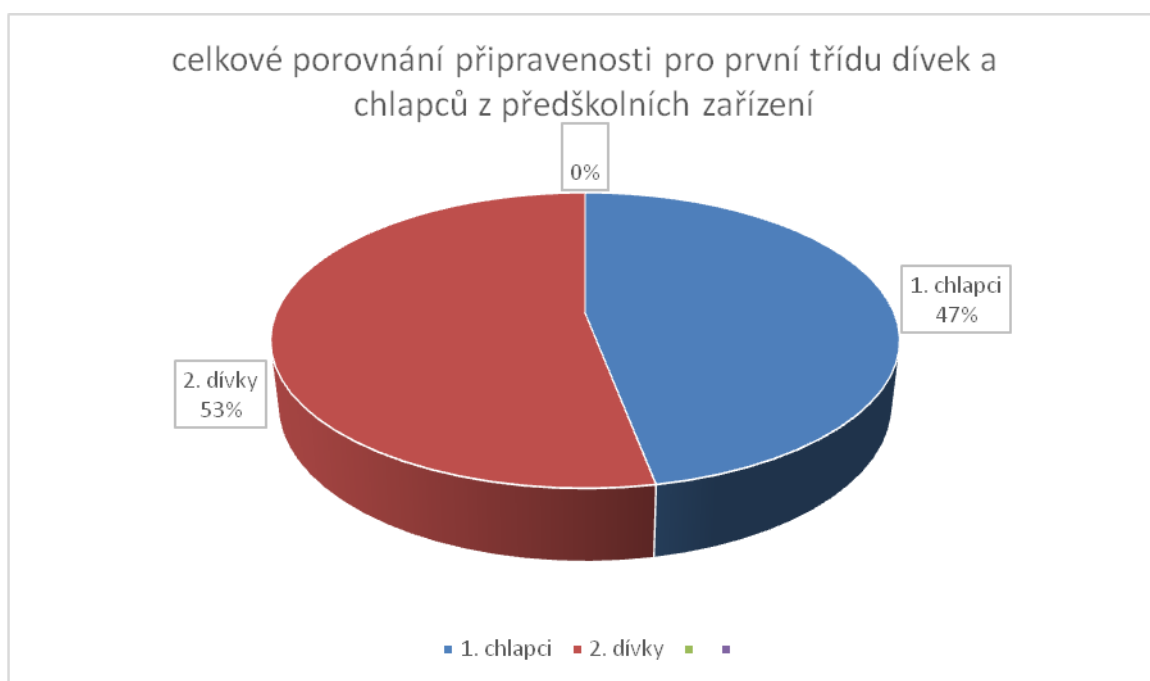
Došla jsem k závěru, že tato hypotéza se mi potvrdila. Hodnoty celkového výsledku jsou znázorněny v grafu č. 1, kde děti z mateřské školy jsou úspěšnější o 6% než děti z nultého ročníku. K největším rozdílům mezi dětmi z těchto tříd docházelo v úkolech 1 – 3. Děti z mateřské školy byly v těchto úkolech úspěšnější a tím získaly lepší hodnocení.

5.4.7 POROVNÁNÍ CELKOVÉ PŘIPRAVENOSTI DÍVEK A CHLAPCŮ

Porovnání celkové připravenosti dívek a chlapců z předškolních zařízení je následující:

Celkové porovnání předškolních zařízení	dívky	chlapci
Výrazný nadprůměr (7-9bodů)	2 dívky	žádný
Nadprůměr (10bodů)	1 dívka	2 chlapci
Průměr (11-13bodů)	6 dívek	6 chlapců
Slabší průměr (14-15bodů)	1 dívka	1 chlapec
Podprůměr (16bodů)	žádná	žádný
Velmi slabá úroveň (17-19bodů)	žádná	1 chlapec

Tabulka č. 3: celkové porovnání připravenosti

Graf č. 4: Celkové porovnání připravenosti dívek a chlapců z předškolních zařízení

Výsledky nám ukazují, že celkově testované děti jsou spíše průměrné, zde děti dosáhly stejný počet. Dívky jsou úspěšnější, protože jsou pečlivější, zodpovědnější, vyspělejší, projevovaly větší potěšení z plnění úkolů. Z grafu č. 4 je zřejmé, že dívky jsou o 6% úspěšnější v celkové připravenosti než chlapci.

5.4.8 HYPOTÉZA Č. 3

DÍVKY Z PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ JSOU LÉPE PŘIPRAVENY PRO PRVNÍ TŘÍDU

Jak již bylo uvedeno a vysvětleno výše, dívky jsou lépe připraveny. Domnívala jsem se, že v této skupině budou dívky dosahovat lepších výsledků. Na základě vyhodnocení testů jsem došla k závěru, že tato hypotéza se mi potvrdila. Dívky jsou v plnění úkolů pečlivější a úkoly je bavily, a měly také větší ambice v dosažení lepších výsledků.

5.4.9 HYPOTÉZA Č. 4

CHLAPCI Z PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ JSOU LÉPE PŘIPRAVENI PRO PRVNÍ TŘÍDU

Z testů, které jsem porovnávala, jsem dospěla k závěru, že tato hypotéza se mi nepotvrdila. Přístup chlapců k plnění úkolů byl při pozorování spíše laxnější. Obzvláště v úkolech 1 – 3, kde museli namalovat pána, obkreslit tečky a napsat větu. V této části testu byly znát velké rozdíly mezi chlapci a dívkami.

5.4.10 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na začátku výzkumu jsem si stanovila čtyři hypotézy, u kterých jsem se domnívala, že je buď vyvrátím, nebo potvrdím.

Hypotéza č. 1, že děti z nultého ročníku dosáhnou lepších výsledků než děti z mateřské školy, se mi nepotvrdila. Odlišná úspěšnost testu školní připravenosti souvisela s tím, že děti z tohoto ročníku byly slabší v první části testu u úkolů 1-3. zejména chlapcům dělaly tyto úkoly problém. Šlo hlavně o kresbu pána a opis věty, kde se jednalo o přesnost.

Hypotéza č. 2, že děti z mateřské školy dosáhnou lepších výsledků než děti z nulté třídy, se mi potvrdila. Úspěšnost opět souvisela s první částí testu. Dívky i chlapci zvládly mnohem lépe úkol 1 – 3. Obzvláště v úkolu opsání věty excelovaly dívky, které se snažily o přesné napodobení věty.

Hypotéza č. 3, ve které šlo o celkové srovnání dívek z předškolních zařízení, že jsou lépe připraveny pro první třídu, se mi potvrdila. Dívky jsou ve srovnání s chlapci v plnění úkolů preciznější a snaží se dosáhnout lepších výsledků. I když dívky z nultého ročníku byly slabší než dívky z mateřské školy, měly stejný počet bodů, jako chlapci z mateřské školy.

Hypotéza č. 4, kde se naopak srovnávala lepší připravenost chlapců z předškolních zařízení, se nám nepotvrdila. Jak jsem již uvedla výše, chlapcům dělal problém v testu plnění úkolů 1 – 3. Chlapci sice zvládli tyto úkoly splnit, ale nebyly tak přesné, jak měly být podle zadání.

Výsledky nám ukazují, že v celkovém testování děti z předškolních zařízení jsou spíše průměrný až nadprůměrný. Z toho vyplývá, že jsou děti dobře připraveny pro vstup do školy jak z nultého ročníku, tak z mateřské školy.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo srovnání nultých ročníků a předškolních zařízení a zjistit připravenost dětí z těchto zařízení pro školu. Tímto bych chtěla čtenáře provést stručným shrnutím práce.

Tato práce je rozdělena do pěti kapitol.

První část je pouze teoretická a zahrnuje základní poznatky o dětství a vývoji psychologie. Je zde popsán náhled na dětský věk a vymezení období dětství. Vývoj psychologie nám nabízí stručný přehled od vzniku této vědní disciplíny.

V další kapitole jsem se pokusila shrnout poznatky o charakteristice období dětství, kde jsou popsány periodizace vývoje života. Větší část této kapitoly je směřována k vývojovému období předškolního věku dítěte, které je pro tuto práci důležité. Cílem je, aby se čtenář s tímto obdobím lépe seznámil a poznal vývoj psychiky, motoriky a kognitivních funkcí předškolního věku dítěte.

Třetí část je zaměřena na připravenost dětí pro školu, kde jsem chtěla čtenáři přiblížit fyzickou zralost dítěte, projevy nezralosti a důvody odkladu povinné školní docházky.

České předškolní vzdělání, které prošlo v posledních letech výraznými reformami, je popsáno ve čtvrté části diplomové práce. Čtenář se zde seznámil s Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělání a Školním vzdělávacím programem nultého ročníku a mateřské školy. Jsou zde popsány funkce, metody, formy a cíle předškolních zařízení, kterými se v práci zabývám.

Poslední kapitola je věnována praktické části. Čtenář je zde seznámen s metodami výzkumu, s popisem výzkumného vzorku, s průběhem výzkumu a s testem školní zralosti. Kapitola zahrnuje vyhodnocení testu a odpovědi na hypotézy, které jsem si stanovila. Shrnutí hypotéz je v práci na straně 48. Výsledky výzkumu nám ukazují, že děti dosahují v testu školní zralosti průměrných až nadprůměrných výsledků.

Při výzkumu jsem pracovala s menším počtem dětí, protože v nultém ročníku jich bylo zapsáno pro tento školní rok 2013/2014 jen deset. Pro příště by bylo lepší pracovat s větší skupinou respondentů.

Z výsledků mě překvapilo, že děti z mateřské školy dosáhly lepších výsledků než děti z nultého ročníku. Pro praxi bych stejně nulté ročníky doporučila, protože v dnešní době jsou mateřské školy přeplněné a výhodou nultých ročníků je menší kolektiv a tím individuálnější přístup pedagoga. Třidu může navštěvovat jen 7 – 15 dětí. Některým dětem

tento přístup vyhovuje více. Děti, které navštěvují nultý ročník, si rychleji zvyknou na režim, který je podobný jako v první třídě základní školy. Nevýhodou nultých ročníků je, že jich je stále málo, vždyť jen v Plzni jsou pro tento školní rok 2013/2014 otevřeny pouze čtyři třídy. Mohly by se stát povinnou součástí školského systému v naší zemi, hlavně pro děti s odloženou školní docházkou.

Doufám, že předkládaná práce přinese čtenáři pochopení některých současných přístupů práce pedagogů z mateřských škol a z nultých ročníků.

RESUMÉ

Cílem diplomové práce je srovnání nultých ročníků a předškolních zařízení, konkrétně se práce věnuje úrovni připravenosti dětí pro vstup na základní školu. Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část zahrnuje vývojové období dítěte od prenatálního vývoje až po předškolní věk, který je více přiblížen. Je zde popsána školní připravenost a důvody odložení školní docházky. Další část stručně popisuje Rámcově vzdělávací systém pro předškolní vzdělání. Charakterizuje nultý ročník a mateřskou školu a jejich školní vzdělávací program. Praktická část je zaměřena na testování dětí a vyhodnocení výsledků. Výsledky výzkumu nám ukazují, jak jsou děti z předškolních zařízení připraveny.

Klíčová slova: vývoj dítěte, předškolní věk, vliv rodiny, motorika, kognitivní vývoj, školní zralost, školský systém, mateřská škola, nultý ročník, výzkum, test školní zralosti.

ABSTRACT

The aim of this diploma thesis is the comparison of the zeroth grades and preschools. Specifically, the thesis studies the level of preparedness of the children to enter grade school. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part covers the developmental stage of the child from the pre-natal development to the pre-school age, which is more carefully described. It describes preparedness for school and reasons for a delayed start. The following part briefly describes the Framework education system for pre-school education. It characterizes the zeroth grade and the kindergarten and their school educational program. The practical part is focused on testing the children and evaluation of the results. The results of the research show us how well prepared by the pre-school facilities the children are.

Key words: child development, pre-school age, family influence, motor skills, cognitive development, school maturity, school system, kindergarten, zeroth grade, research, test of school maturity.

SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.

ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X

FABER, Adele a MAZLISH, Elaine. *Jak mluvit, aby nás děti poslouchaly*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-1747-7.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-272-0.

MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4

NOVOTNÁ, Lenka a HRÍCHOVÁ, Miloslava a MIŇHOVÁ, Jana. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. ISBN 978-80-261-0115-4.

SYSLOVÁ, Zora. *Autoevaluace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0183-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon).

Internetové zdroje

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání – Výzkumný ústav pedagogický [online]. 2011, [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

Školní zralost dítěte [online]. 2014, [cit. 2014-05-22]. Dostupné z: http://www.oridacenakopci.cz/files/65485-školní_zralost_dítěte.pdf

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Ukázka vzorového testu školní zralosti

Příloha č. 2: Maruška, 6 let, mateřská škola

Příloha č. 3: Terežka, 6 let, mateřská škola

Příloha č. 4: Filip, 6 let, mateřská škola

Příloha č. 5: Ondra, 6 let, mateřská škola

Příloha č. 6: Alenka, 7 let, nultý ročník

Příloha č. 7: Zuzanka, 7 let, nultý ročník

Příloha č. 8: Fanda, 7 let, nultý ročník

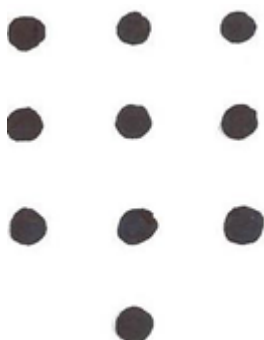
Příloha č. 9: Jiřík, 7 let, nultý ročník

Příloha č. 10: Olda, 7 let, autista, nultý ročník

Příloha č. 1: Ukázka vzorového testu školní zralosti

1. Nakresli mužskou postavu.

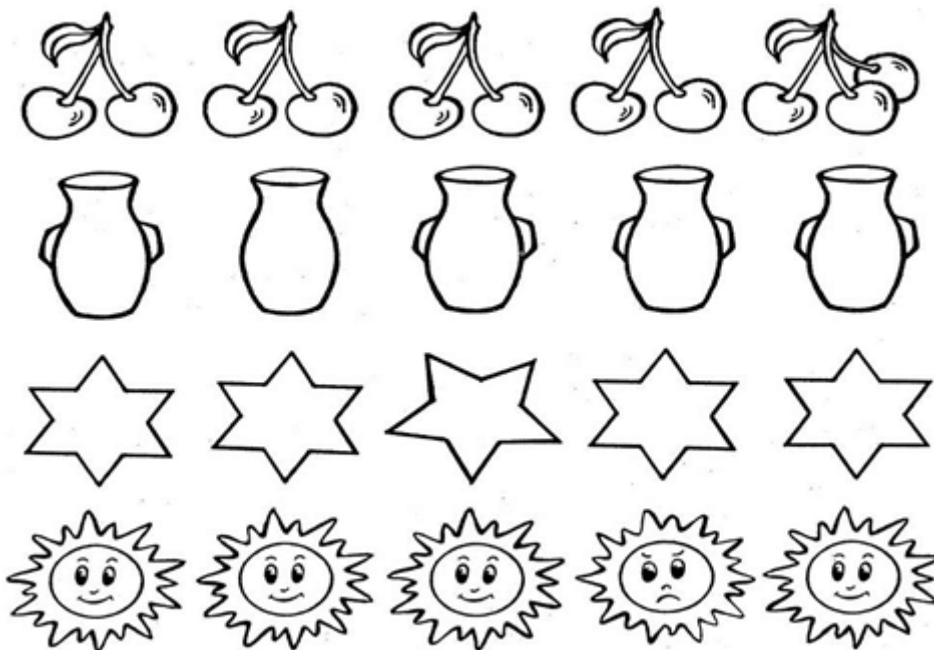
2. Obkresli tečky.

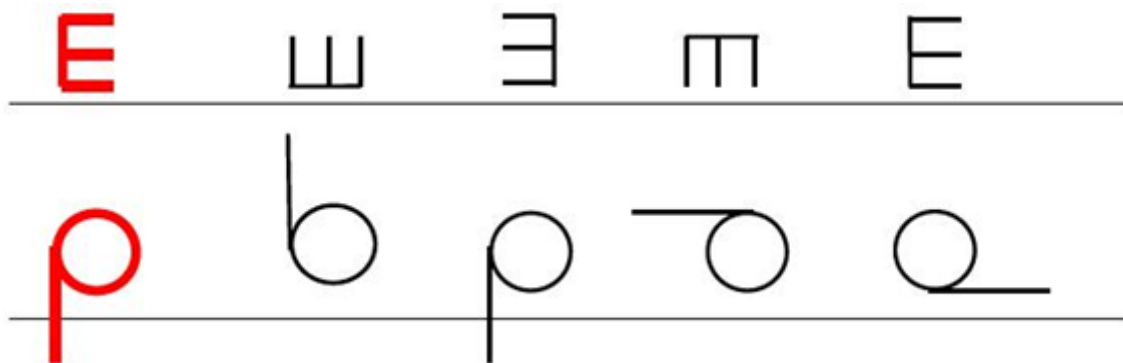
3. Opiš větu.

Eva je su.

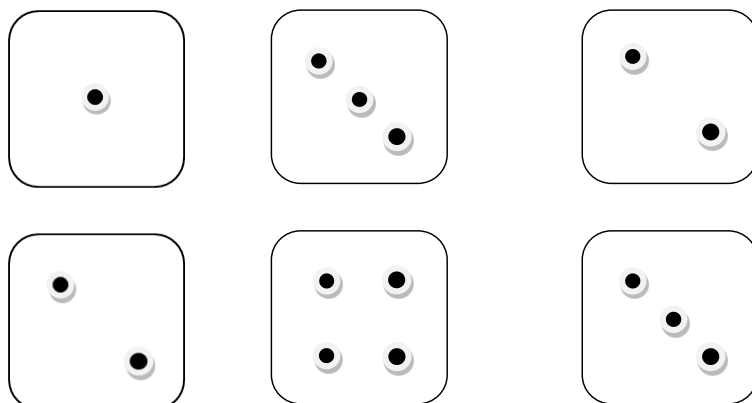
4. Najdi, co do řady nepatří.

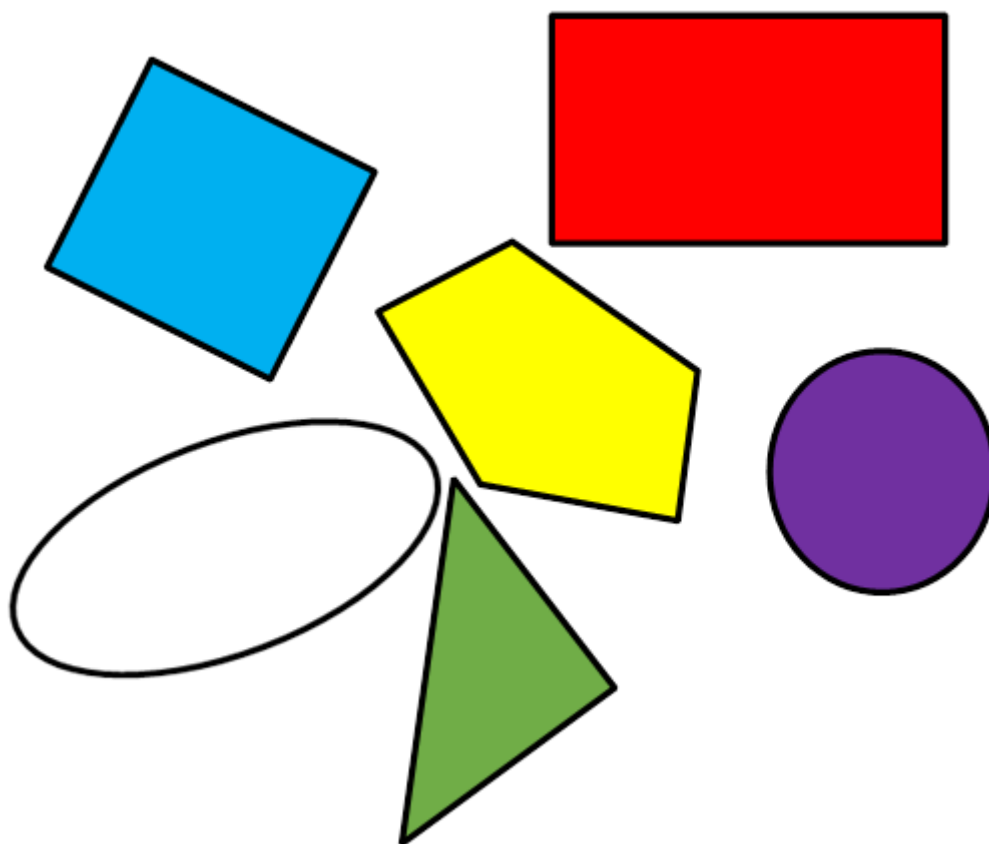
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce.

7. Přiřaď stejný a stejnou barvu.

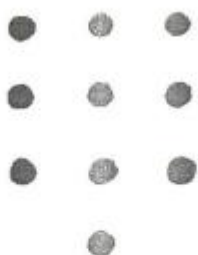

Příloha č. 2: *Maruška, 6 let, mateřská škola*

1. Nakresli mužskou postavu.

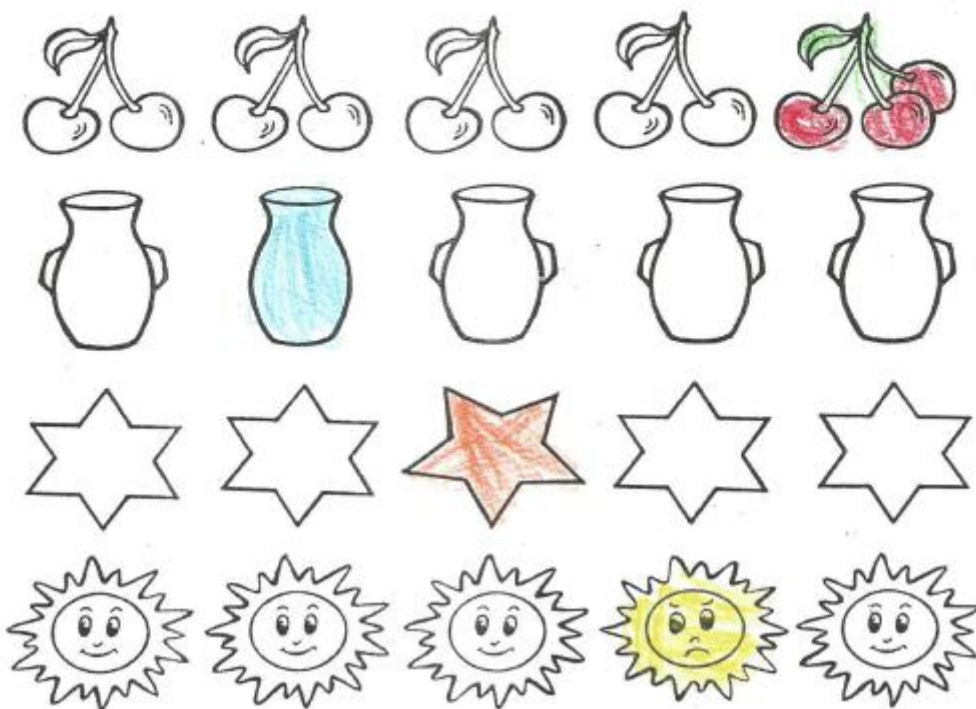
2. Obkresli tečky.

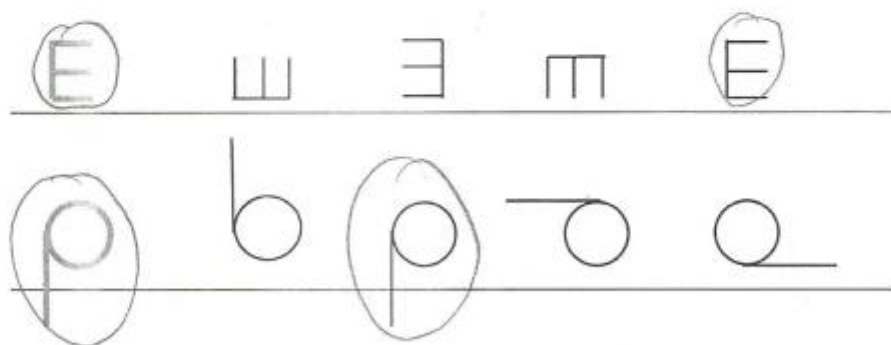
3. Opiš větu.

*Eva je su.**Eva je su.*

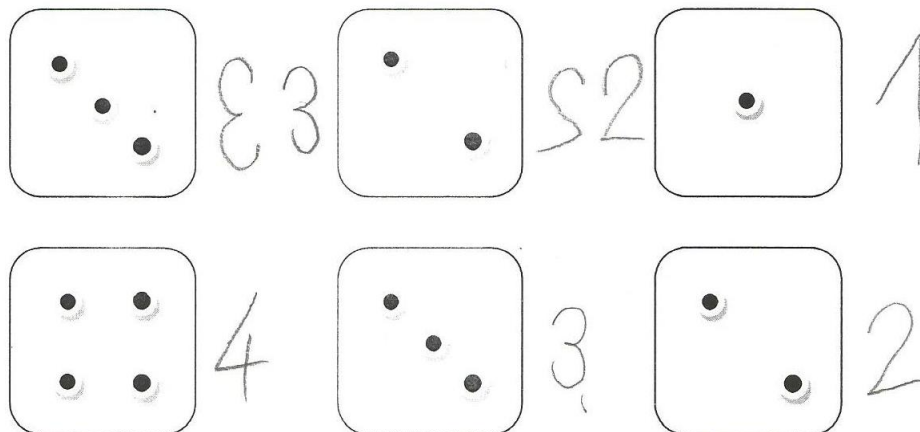
4. Najdi, co do řady nepatří.

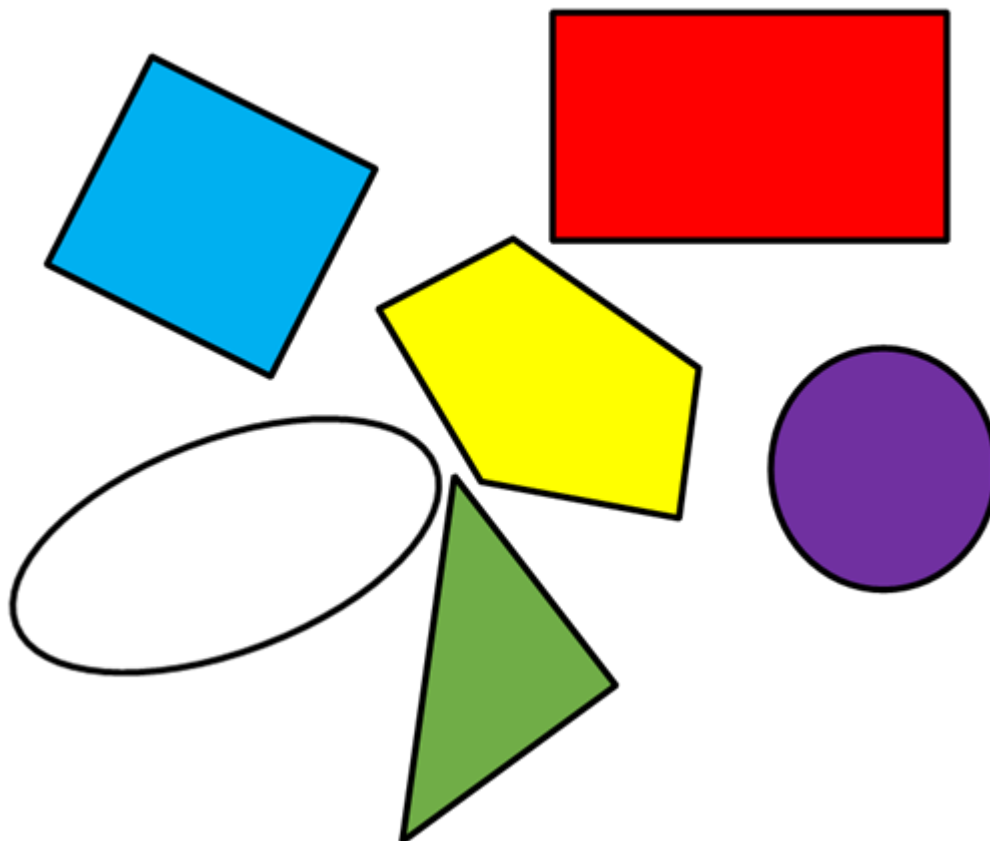
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

7. Přičad' stejný tvar a stejnou barvu.

Příloha č. 3: Tereza, 6 let, mateřská škola

1. Nakresli mužskou postavu.

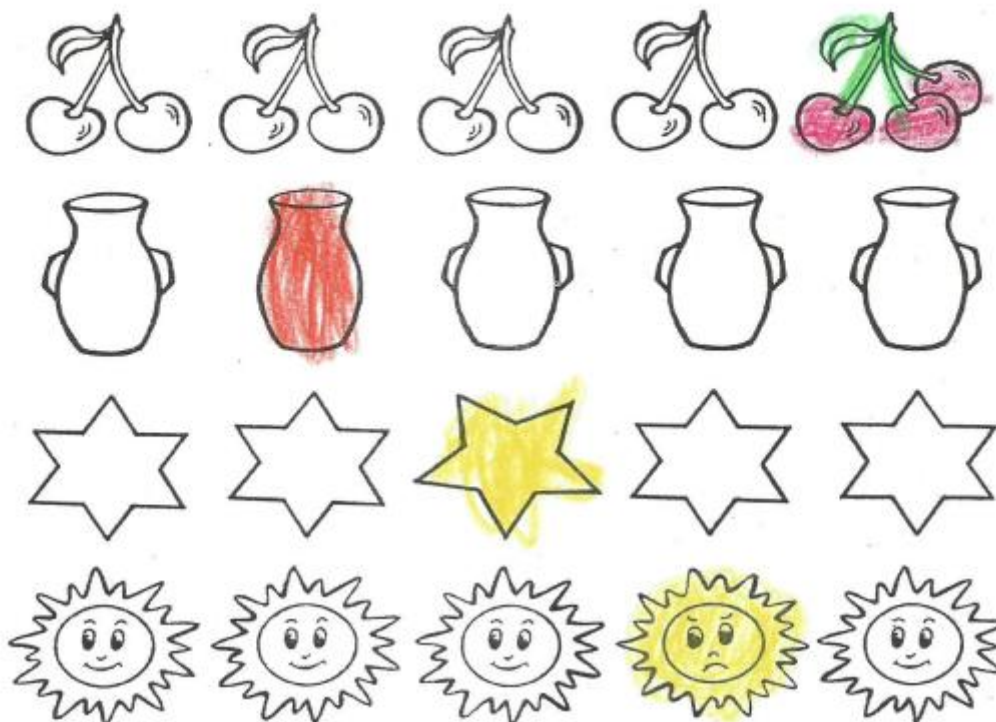
2. Obkresli tečky.

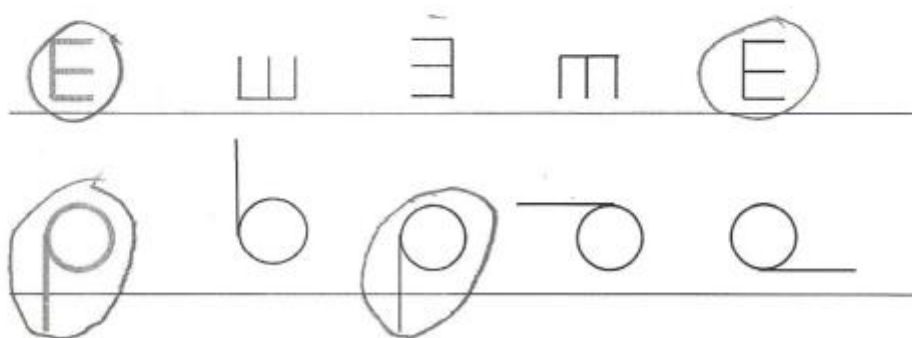
3. Opiš větu.

Eva je su.
Eva je su

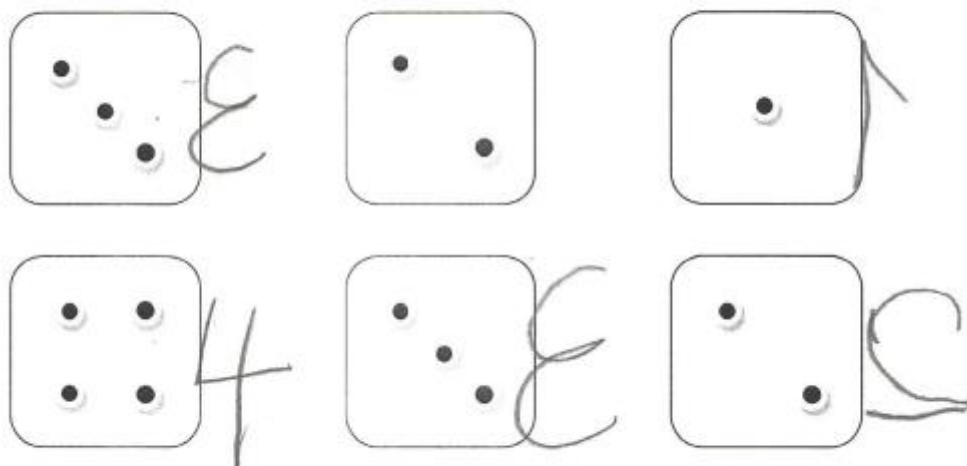
4. Najdi, co do řady nepatří.

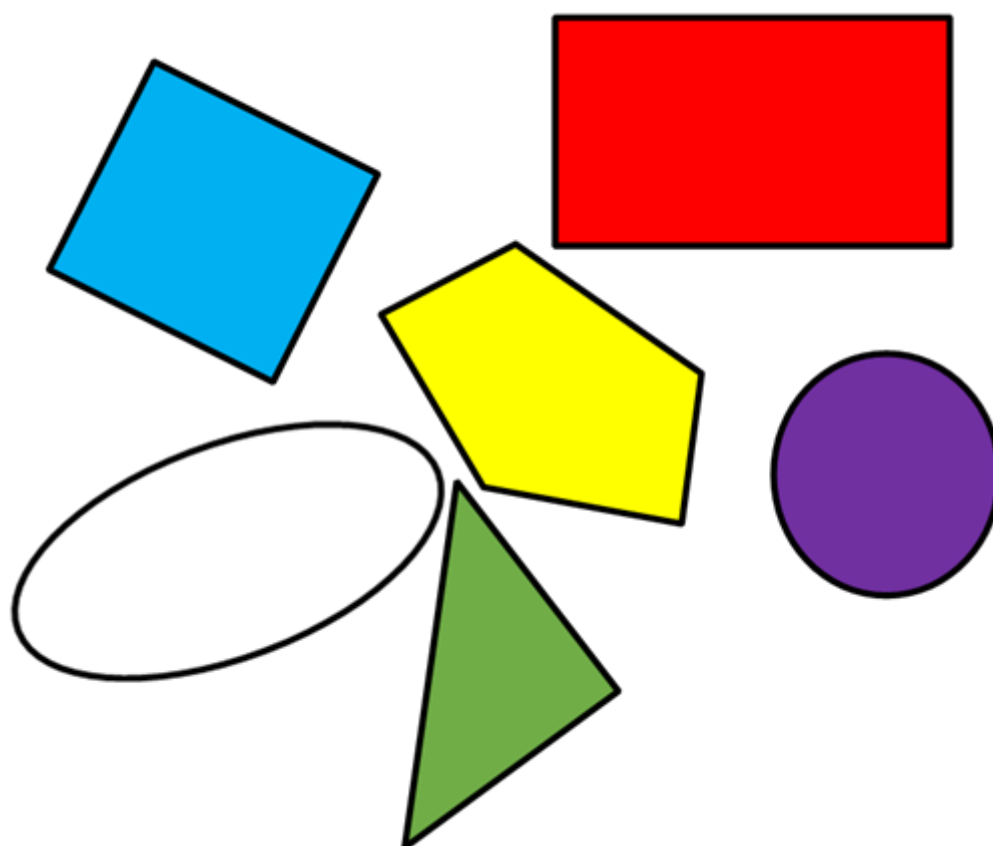
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

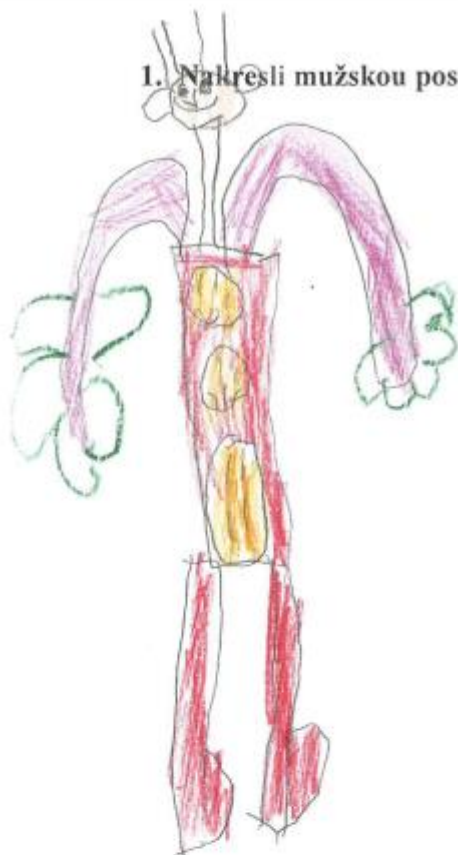

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

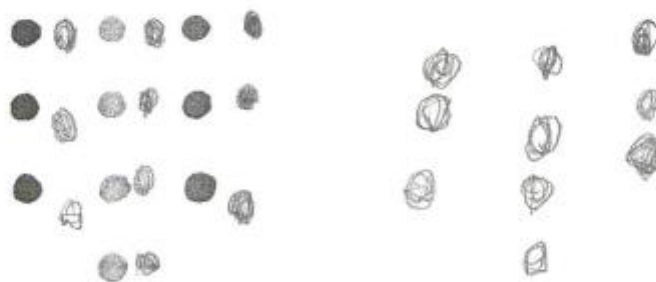

Příloha č. 4: Filip, 6 let, mateřská škola

1. Nakresli mužskou postavu.

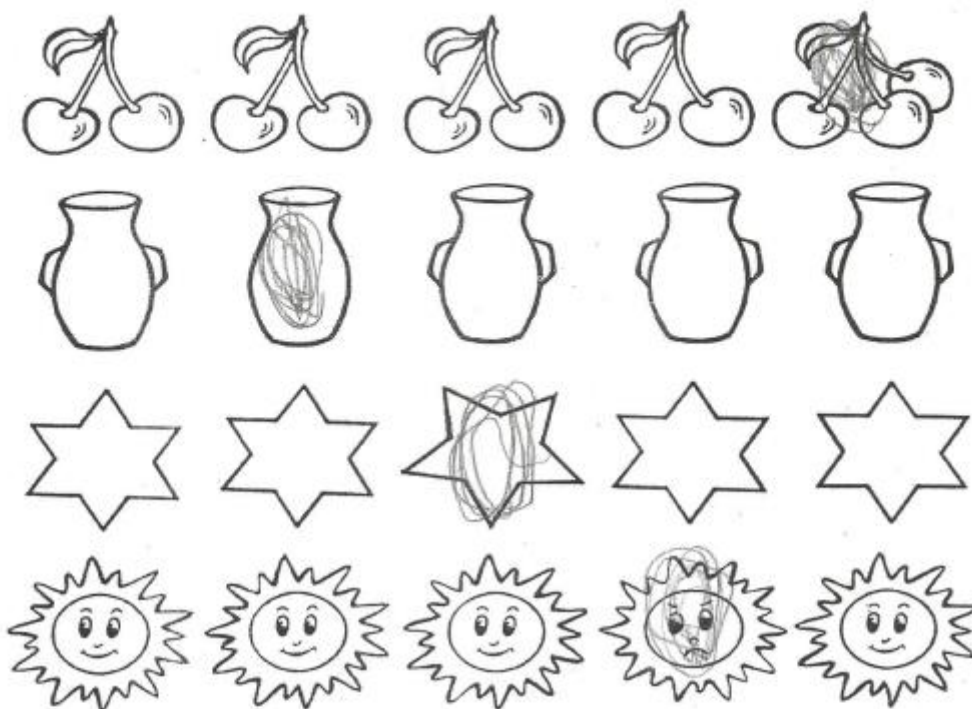
2. Obkresli tečky.

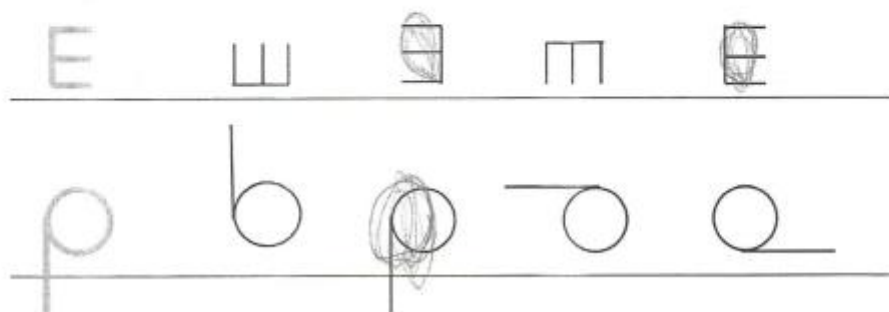
3. Opiš větu.

Eva je sv.
Eva je sv.

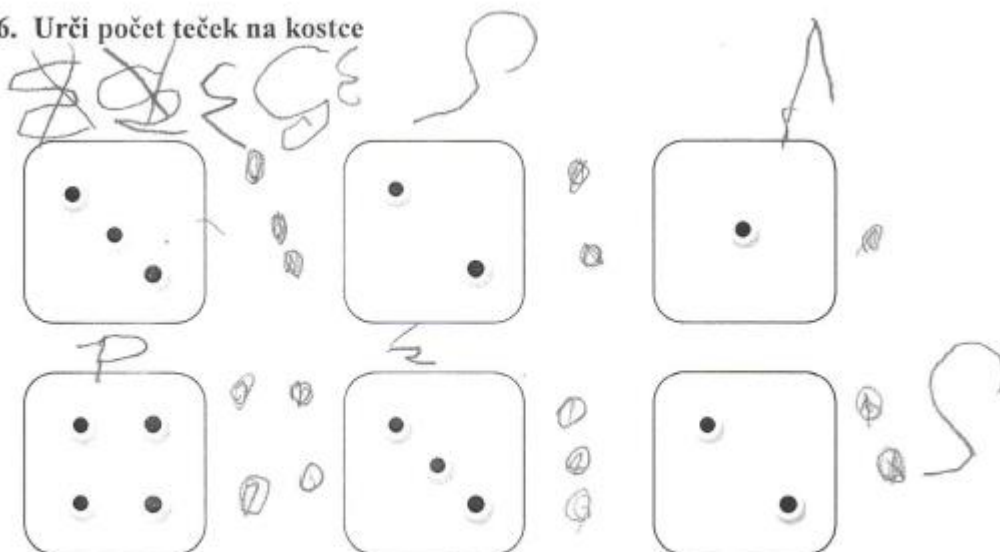
4. Najdi, co do řady nepatří.

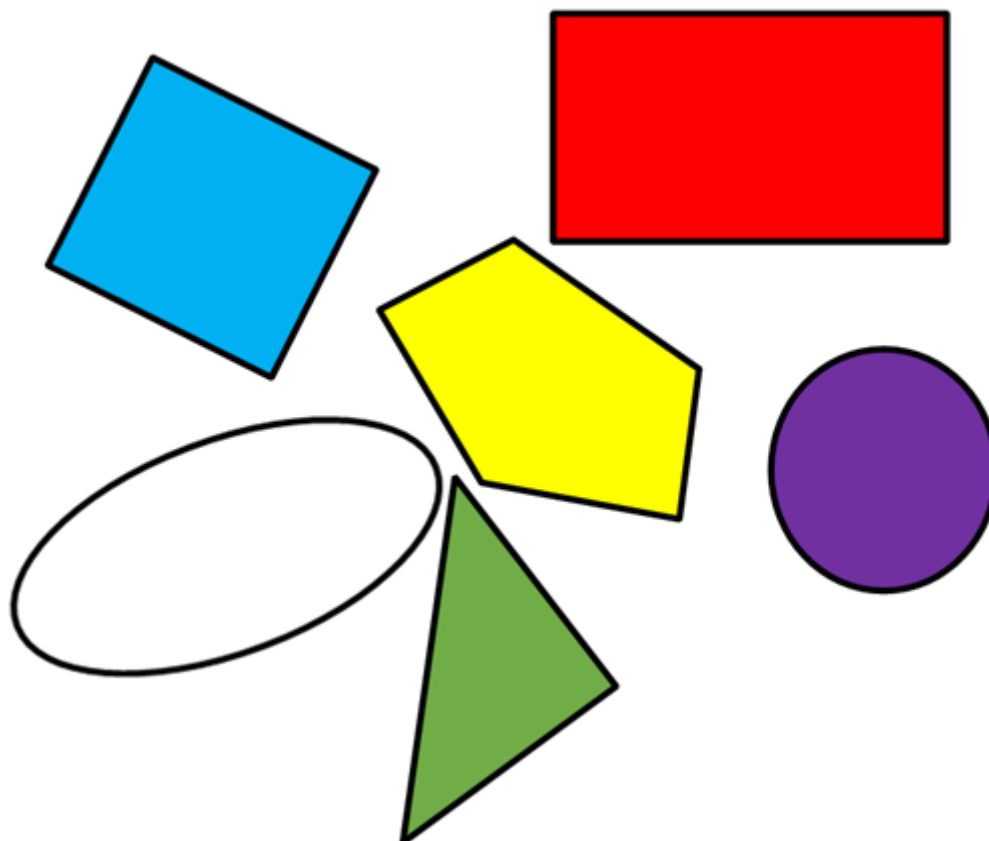
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

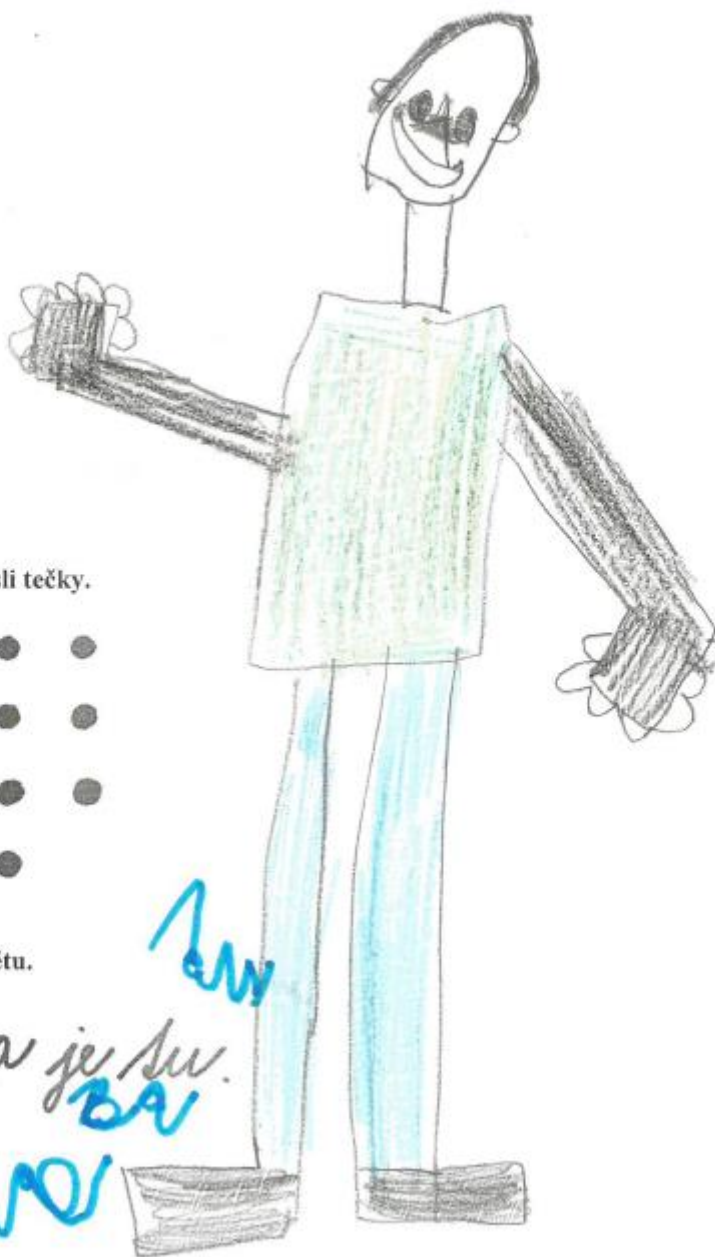

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

Příloha č. 5: Ondra, 6 let, mateřská škola

1. Nakresli mužskou postavu.

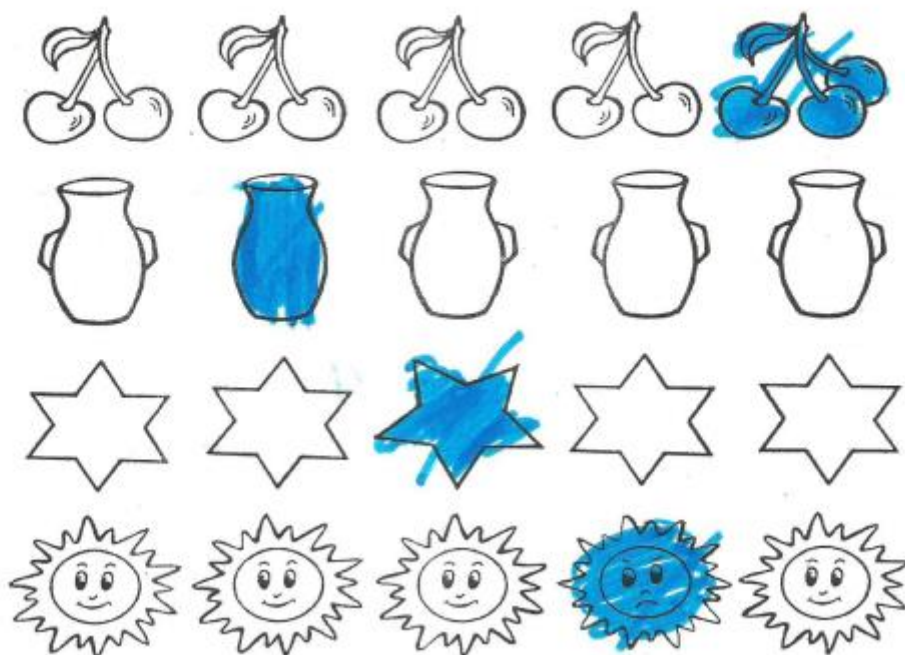
2. Obkresli tečky.

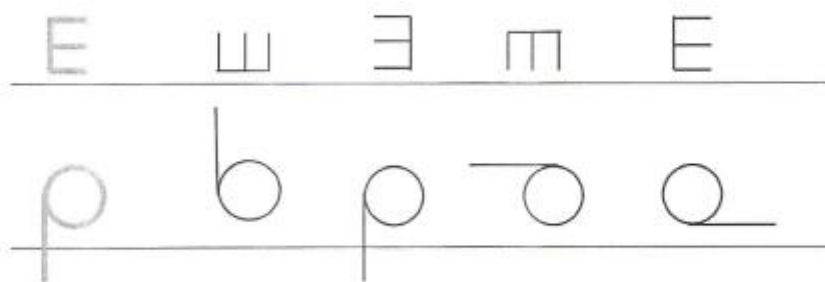
3. Opiš větu.

Eva je su.
BA
EVA

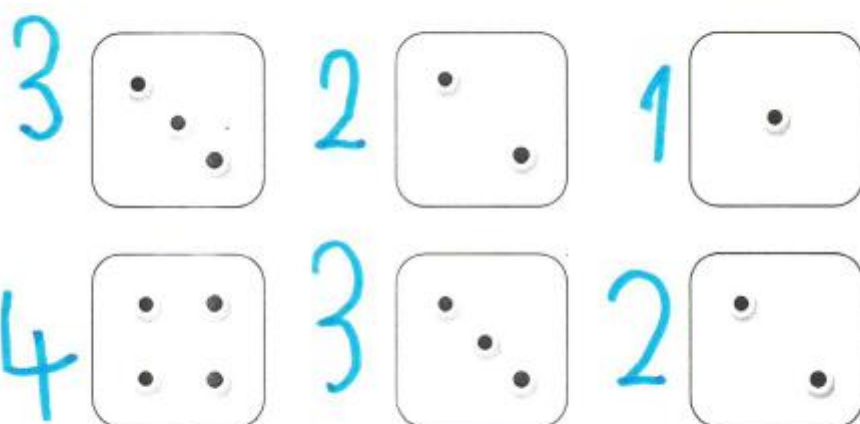
4. Najdi, co do řady nepatří.

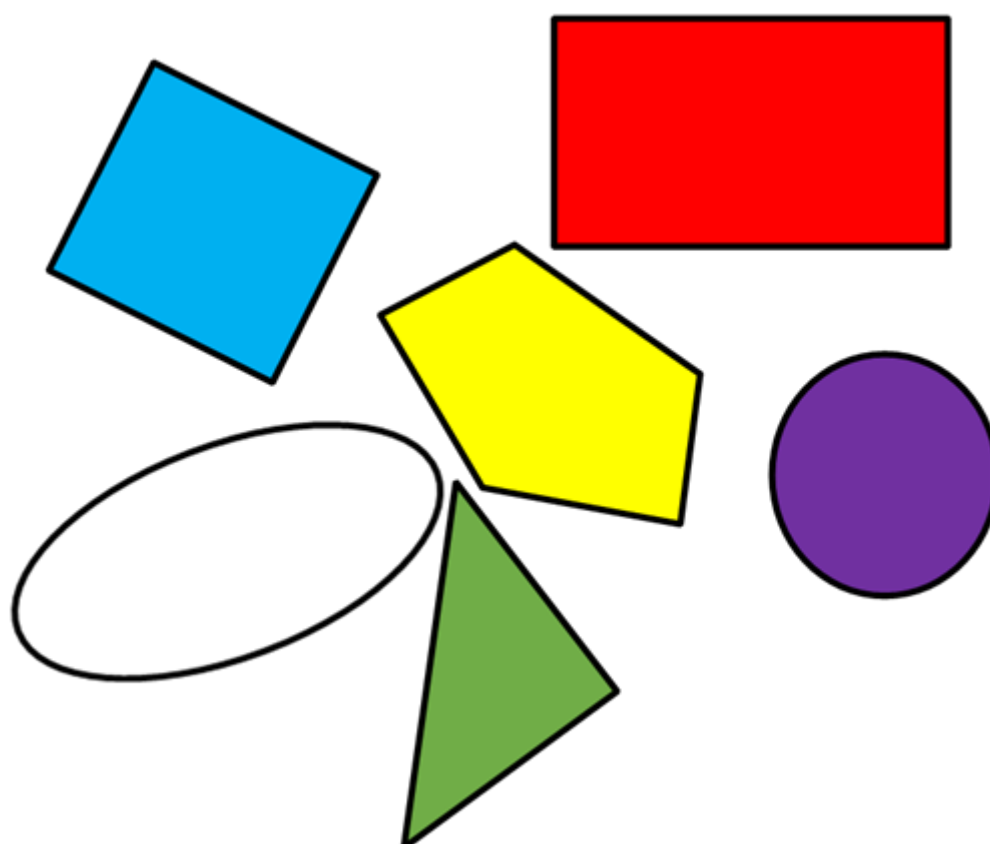
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

Příloha č. 6: Alenka, 7 let, nultý ročník

1. Nakresli mužskou postavu.

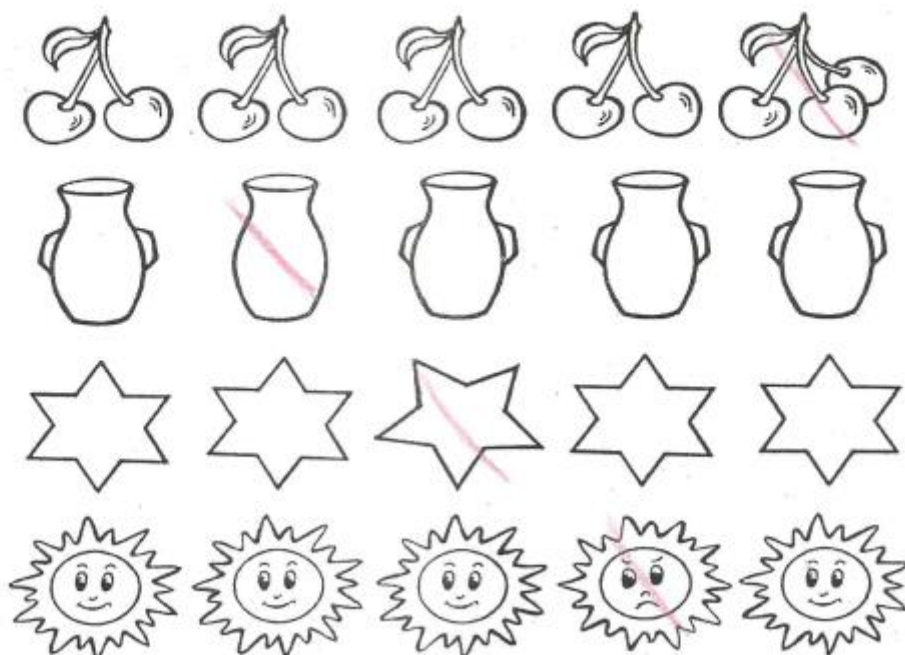
2. Obkresli tečky.

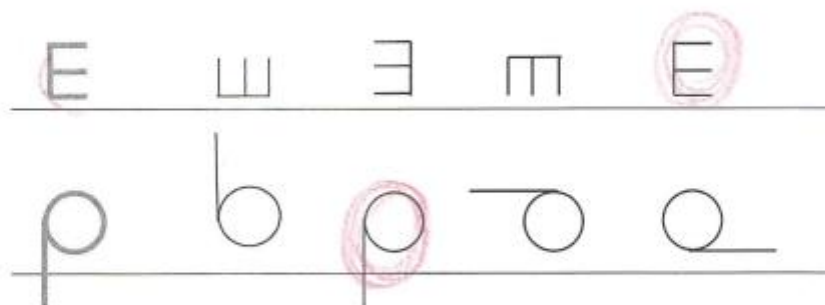
3. Opiš větu.

Eva je su.
Erönu.

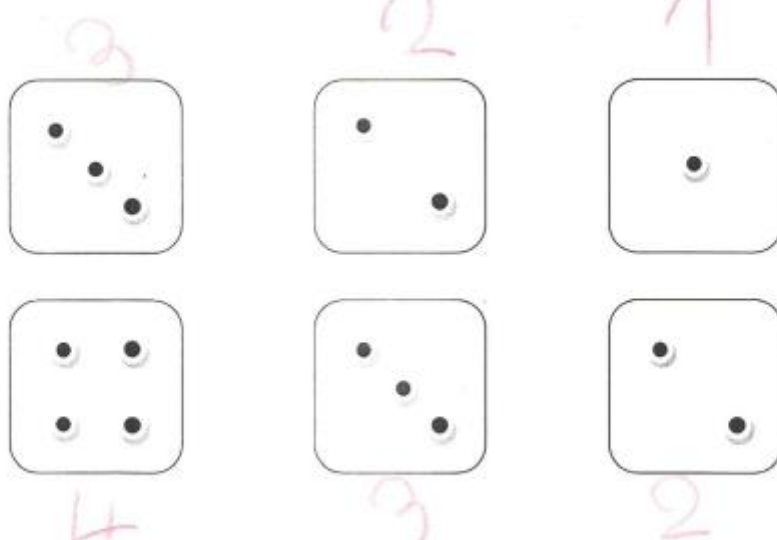
4. Najdi, co do řady nepatří.

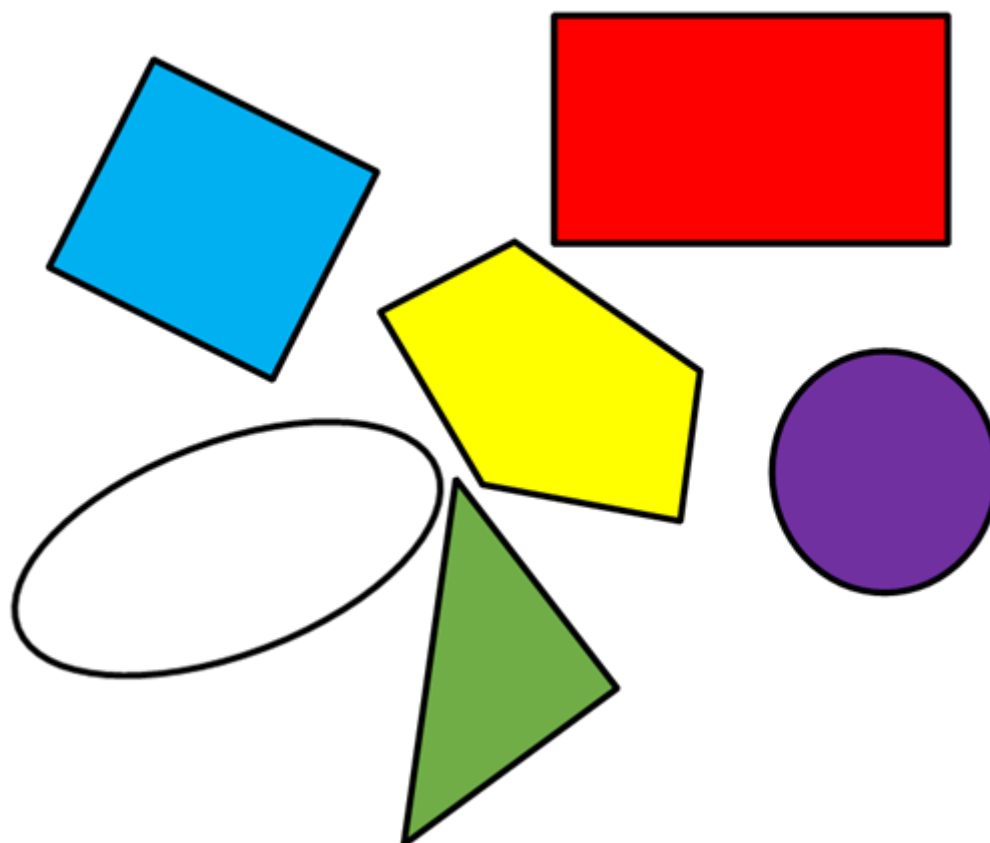
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

Příloha č. 7: Zuzanka, 7 let, nultý ročník

1. Nakresli mužskou postavu.

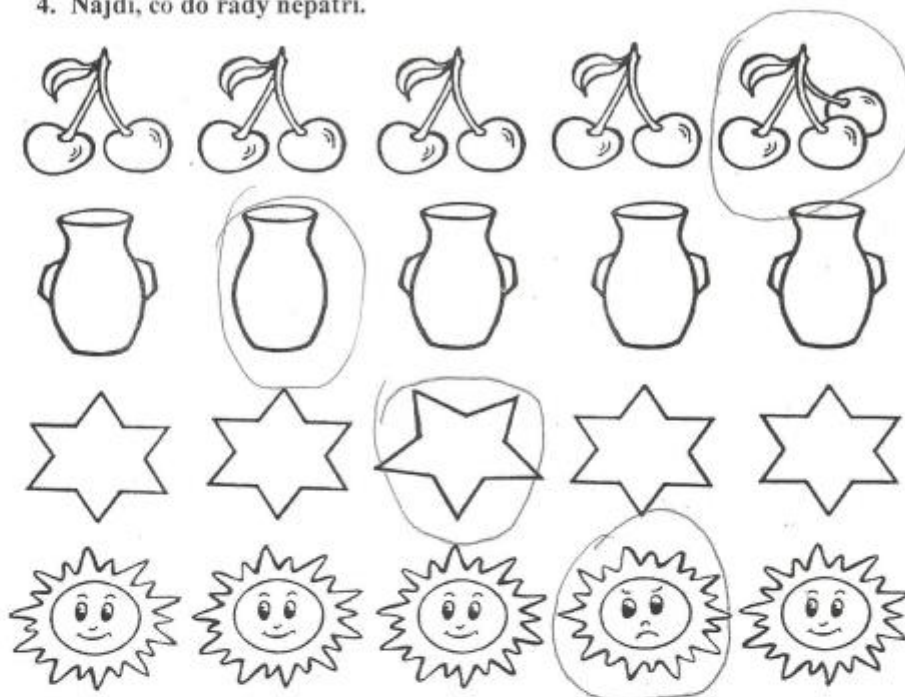
2. Obkresli tečky.

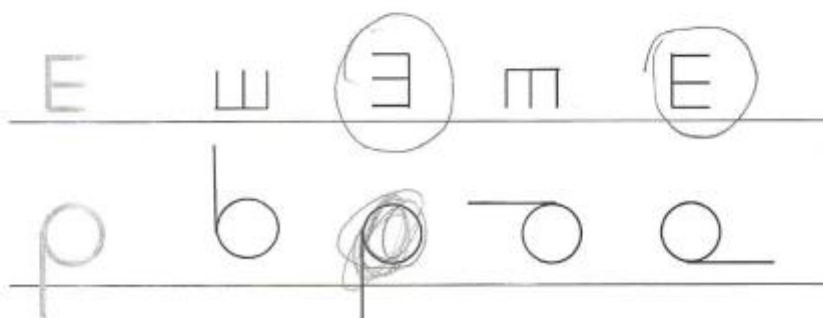
3. Opiš větu.

Eva je su.
Eva je su

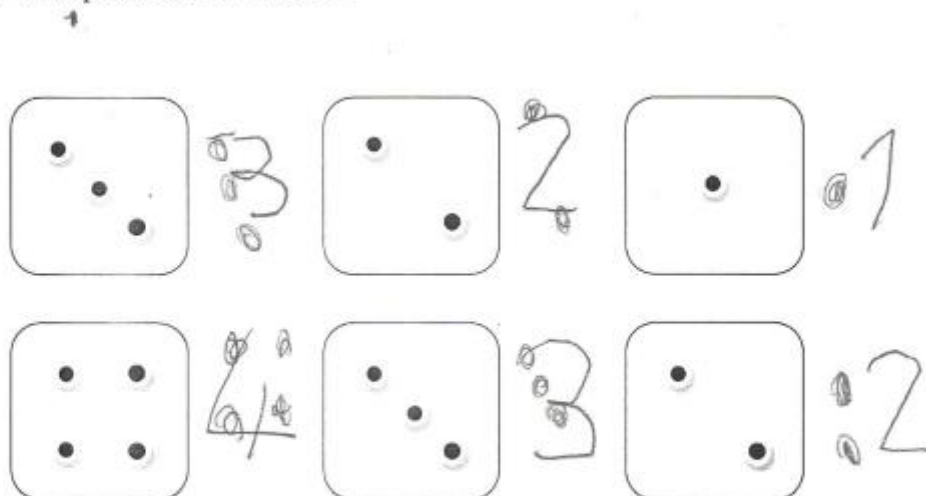
4. Najdi, co do řady nepatří.

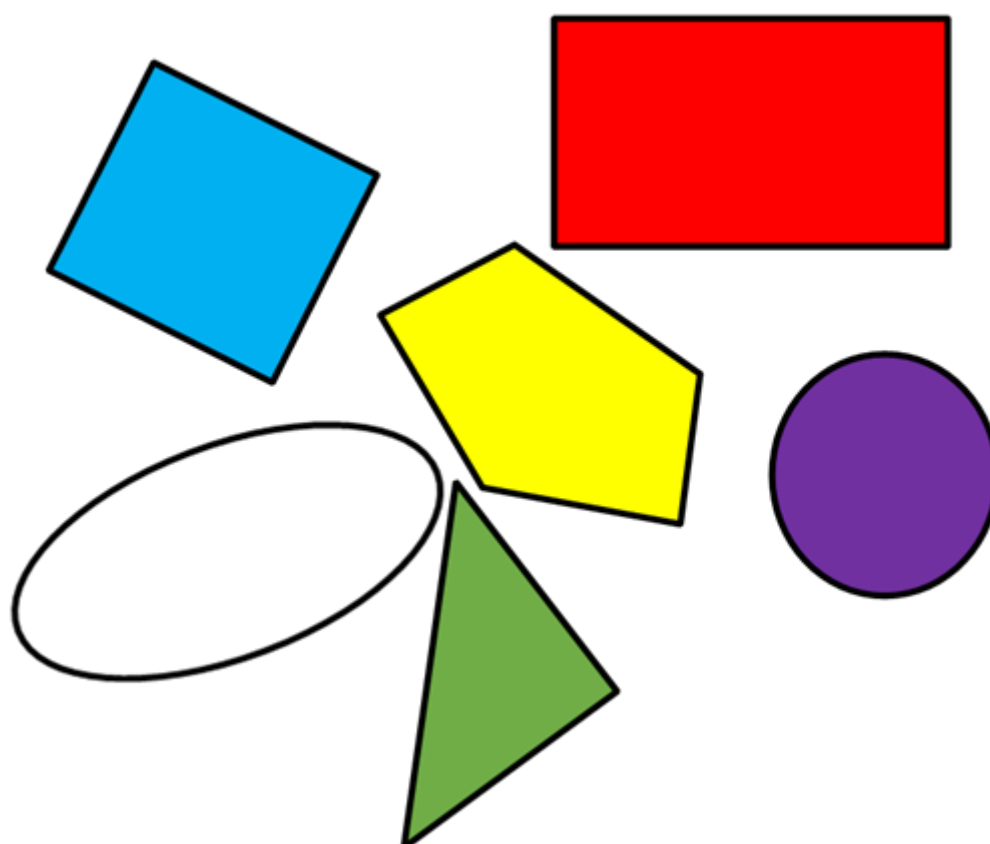
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

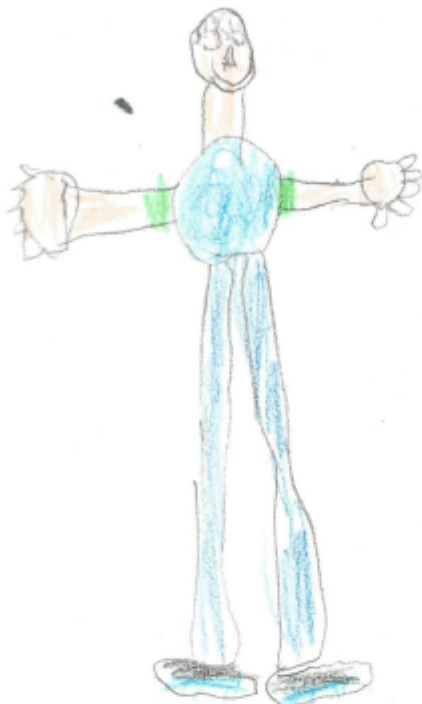
7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

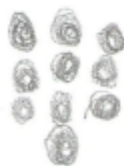
Příloha č. 8: Fanda, 7 let, nultý ročník

FRANTIŠEK
7 let
053

FANDA
1. Nakresli mužskou postavu.

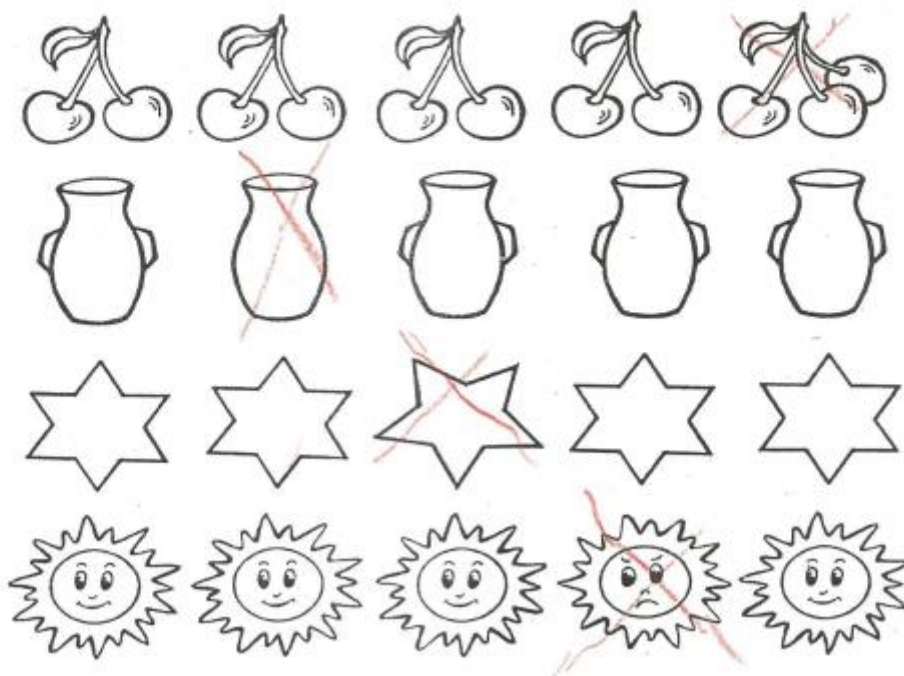
2. Obkresli tečky.

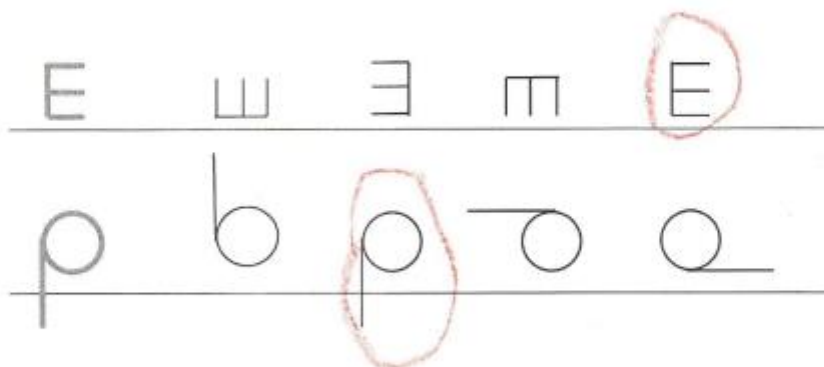
3. Opiš větu.

Eva je su.
Eva je su.

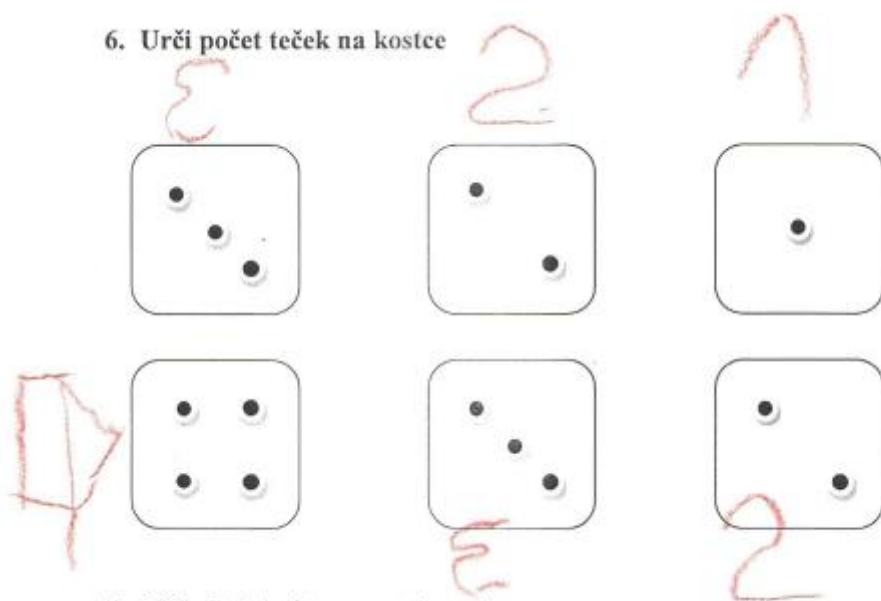
4. Najdi, co do řady nepatří.

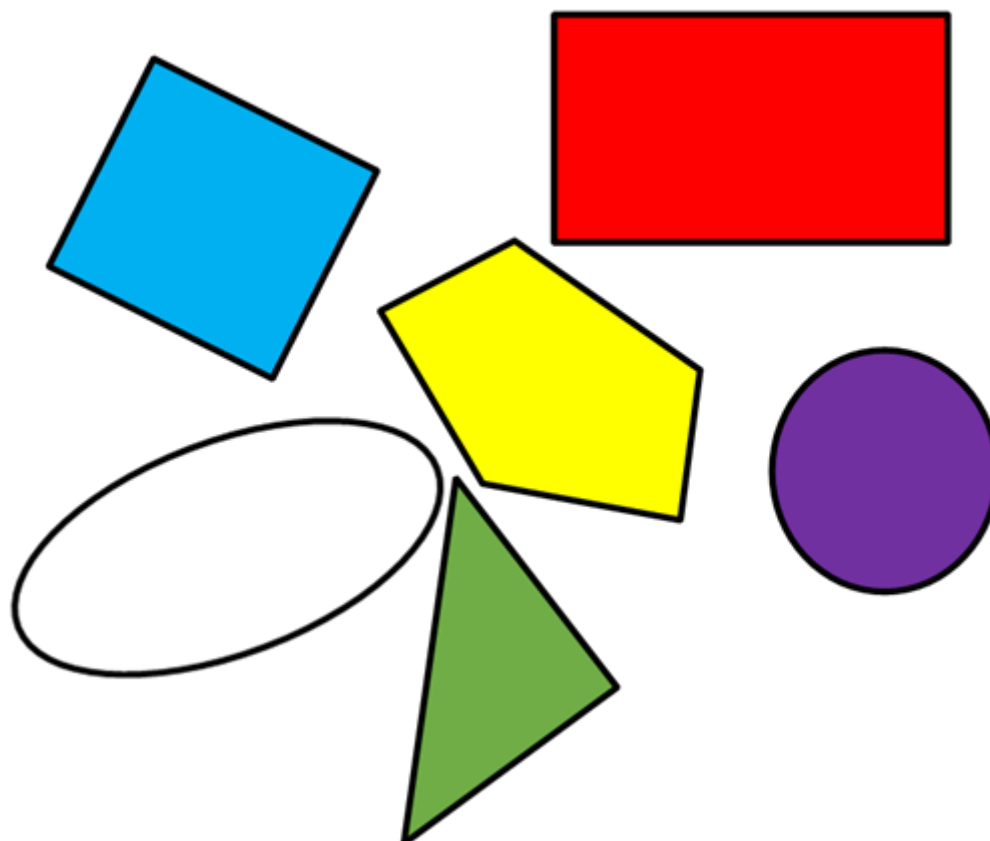
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

Příloha č. 9: Jiřík, 7 let, nultý ročník

1. Nakresli mužskou postavu.

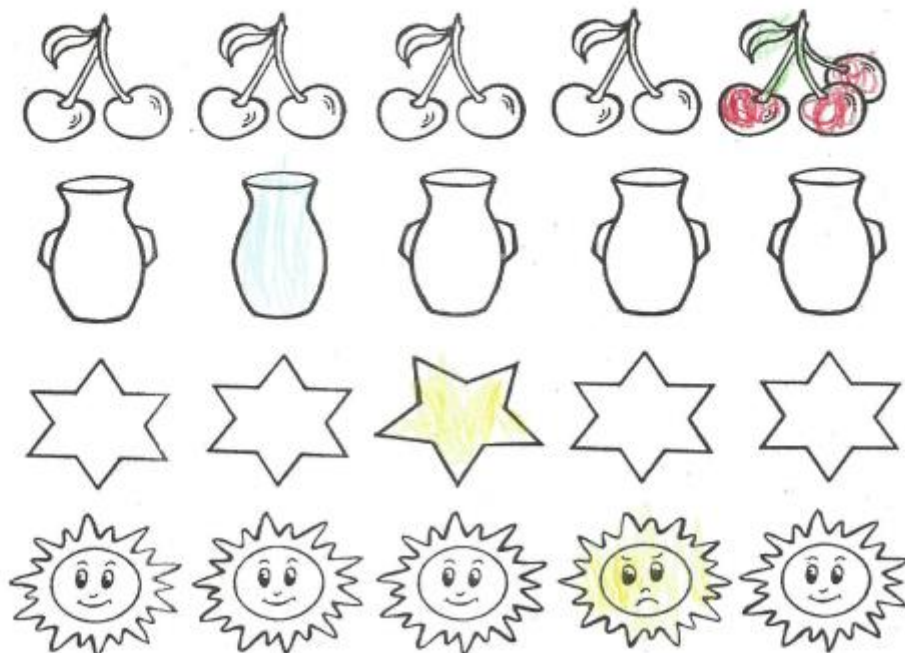
2. Obkresli tečky.

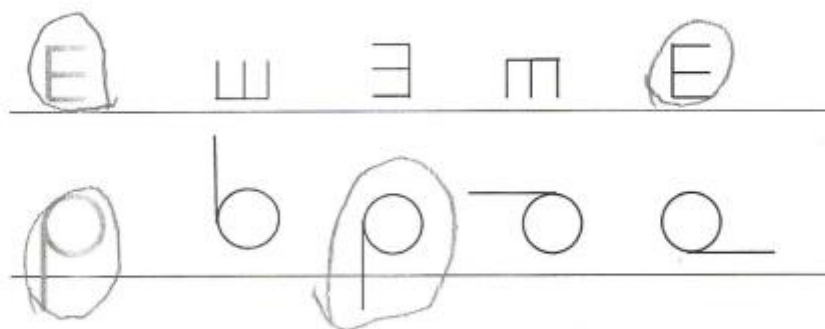
3. Opiš větu.

Eva je su.
Eva je su.

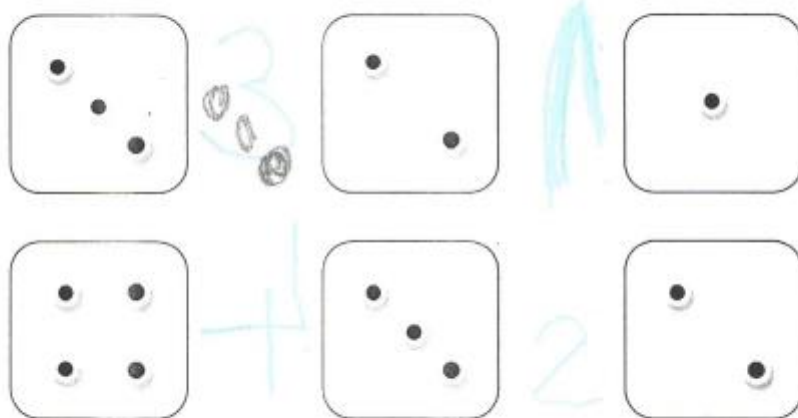
4. Najdi, co do řady nepatří.

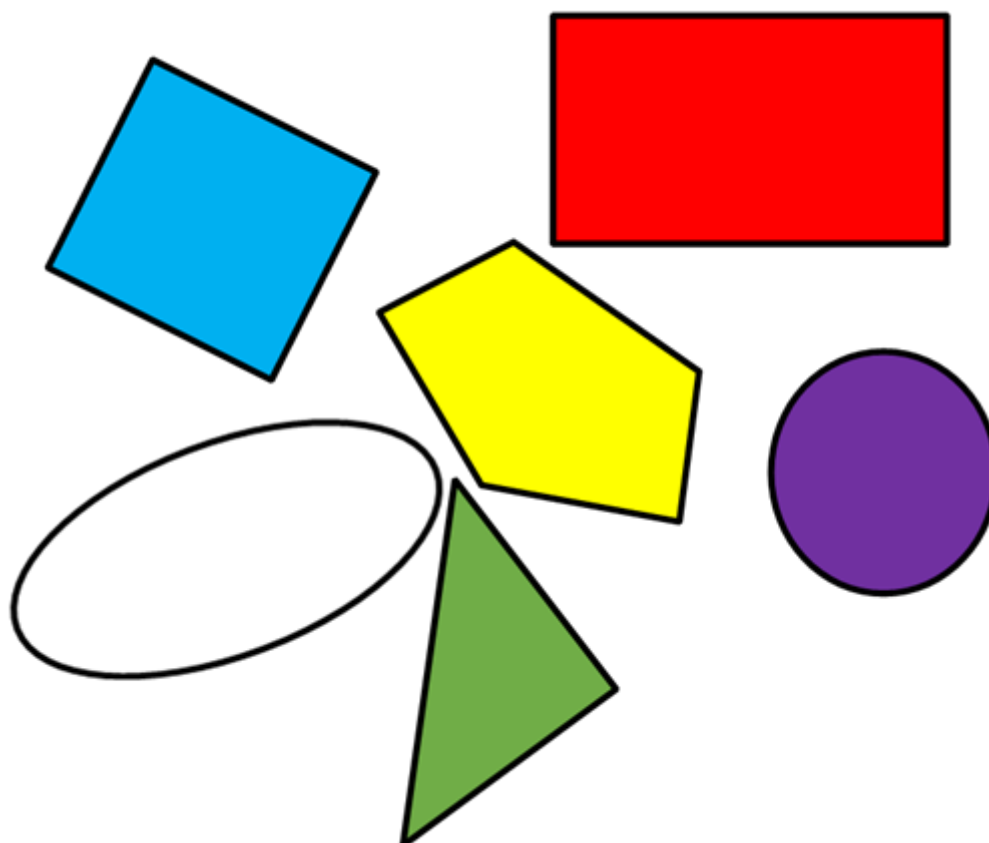
5. Zakroužkuj stejný tvar.

6. Urči počet teček na kostce

7. Přiřaď stejný tvar a stejnou barvu.

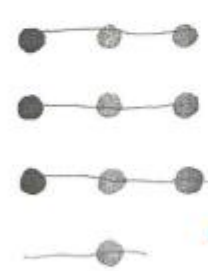

Příloha č. 10: *Olda, 7 let, autista, nultý ročník*

1. Nakresli mužskou postavu.

2. Obkresli tečky.

3. Opiš větu.

OLDÍK
JE
EVA
TU
6 LET

PLZEN
33Z
15

Eva je su.
6